

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Katedra rekreologie a cestovního ruchu

Komparace vybraných srovnatelných předpokladů udržitelného
cestovního ruchu na Bali a na Jávě

Bakalářská práce

Autor: Michaela Šmídová
Studijní obor: Management cestovního ruchu

Vedoucí práce: Mgr. Pavlína Chaloupská, Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci zpracovala samostatně a s použitím uvedené literatury.

V Hradci Králové dne 23.4. 2018

Michaela Šmídová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucí bakalářské práce Ing. Pavlíně Chaloupské, Ph.D. za ochotu, trpělivost a cenné rady během konzultací. Dále děkuji své rodině za podporu při psaní práce a přátelům z Jávy, kteří mi umožnili poznat pravou Indonésii a ochotně odpovídali na všechny mé dotazy.

Anotace

Bakalářská práce se věnuje komparaci vybraných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě. Práce má za cíl zjistit, zda sledované ostrovy splňují podmínky pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu z pohledu jednotlivých předpokladů a v jaké fázi životního cyklu se v tuto chvíli nachází. Dalším cílem práce je sestavit komparaci vybraných ostrovů na základě získaných dat.

Mezi hlavní metody použité k naplnění stanovených cílů patří studium odborné literatury, zúčastněné pozorování a sběr dat prostřednictvím kvalitativního dotazníkového šetření.

Vytvořená komparace na základě získaných dat vypovídá o nevyužitém potenciálu cestovního ruchu Jávy a silné turistifikaci sousedního ostrova Bali. Výsledky šetření ukazují, že oba ostrovy disponují jedinečným přírodním a kulturním bohatstvím, avšak míra připravenosti k rozvoji turismu se značně liší.

Annotation

The bachelor thesis deals with the comparison of the selected preconditions of sustainable tourism on Bali and Java. The aim of the thesis is to find out whether the islands meet the conditions for the development of sustainable tourism from the point of view of individual preconditions and which phase of the lifecycle both destinations are currently found. Next aim of the thesis is to make a comparison of selected islands based on acquired data.

The main methods used to meet the set objectives include the study of relevant literature, participating observation and data collection through a qualitative questionnaire survey.

The comparison based on the data gathered indicate the untapped tourism potential of Java and the strong tourism of the neighboring island of Bali. The results of the survey show that both islands have a unique natural and cultural richness, but the degree of preparedness to develop tourism varies considerably.

Obsah

1. ÚVOD	1
2. CÍL A METODIKA PRÁCE	2
2.1. Cíl práce.....	2
2.2. Metodika práce.....	2
2.2.3. Výzkumné otázky	3
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	4
3.2. Předpoklady cestovního ruchu	4
3.2.3. Selektivní předpoklady	4
3.2.4. Lokalizační předpoklady.....	6
3.2.5. Realizační předpoklady.....	8
3.3. Udržitelný cestovní ruch	9
3.3.3. Udržitelný rozvoj	10
3.3.4. Potenciál cestovního ruchu	12
3.3.5. Únosná kapacita rozvoje cestovního ruchu.....	12
3.4. Předpoklady udržitelnosti cestovního ruchu	13
3.5. Životní cyklus destinace	14
3.6. Multikulturalismus	16
3.7. Jáva.....	17
3.8. Bali	19
4. PRAKTICKÁ ČÁST.....	21
4.2. Statistiky turismu v Indonésii	21
4.2. Dotazníkové šetření	23
4.3. Komparace výsledků dotazníkového šetření	25
4.3.1. Socio-ekonomický potenciál	26
4.3.2. Kulturní potenciál.....	29
4.3.3. Realizační předpoklady.....	32

4.3.4.	Přírodní potenciál.....	34
4.3.5.	Hodnocení předpokladů cestovního ruchu	38
4.3.6.	Doplňující otázky	41
5.	SHRnutí A DISKUSE VÝSLEDKŮ	42
6.	ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ.....	46
7.	ZDROJE	47
7.1.	Tištěné zdroje	47
7.2.	Elektronické zdroje	48
8.	Přílohy	50
8.1.	Příloha č. 1 - Seznam obrázků	50
8.2.	Příloha č. 2 - Seznam tabulek.....	50
8.3.	Příloha č. 3: Dotazník k bakalářské práci.....	52
8.4.	Příloha č. 4: Podklad pro zadání bakalářské práce studenta	57

1. ÚVOD

Indonésie je zemí tisíce ostrovů. Nabízí nepřehledné množství přírodních krás a díky rozmanitosti náboženství i spoustu kulturních památek. Je to země barev, chutí a tradic. Na jedné straně stojí vyspělé kultury a města, na straně druhé potom chudoba a závislost na chovu a zemědělství. Potenciál Indonésie pro rozvoj cestovního ruchu nebyl dodnes plně využit, což může být jedním z důvodů, proč je tato země stále krásná a výjimečná. Nešetrné aktivity místních obyvatel však životnímu prostředí nikterak neprospívají.

Tato bakalářská práce má za cíl nasbírat a porovnat data vypovídající o předpokladech udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě, jakožto dvou příbuzných a zároveň velice rozlišných ostrovech Indonésie. Zatímco Bali je jedním z nejnavštěvovanějších ostrovů světa, přírodní a kulturní krásy Jávy zůstávají turismem téměř nedotčené. Problémem ovšem zůstává způsob nakládání s odpady na obou ostrovech, nebo kvalita infrastruktury, což turisty od návštěvy odrazuje.

V první části práce jsou zpracována teoretická východiska související s následným dotazníkovým šetřením. Nejprve jsou definovány lokalizační, realizační a selektivní předpoklady rozvoje cestovního ruchu. Následná část se zabývá udržitelným cestovním ruchem, s čímž souvisí dopady turismu na životní a sociokulturní prostředí. Z těchto teoretických rovin jsou zpracovány samotné předpoklady udržitelnosti cestovního ruchu. Práce se dále věnuje úzce souvisejícímu potenciálu cestovního ruchu, stejně tak jako životnímu cyklu destinace. Teoretickou část uzavírá kapitola zabývající se multikulturalismem, jakožto nedílnou součástí Indonésie.

V druhé části bakalářské práce je věnován prostor statistikám příjezdového cestovního ruchu Indonésie. Dominantní část tvoří především výsledky dotazníkového šetření, jehož cílem bylo zjistit, zdali vybrané ostrovy splňují podmínky pro rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu. Odpovědi respondentů jsou rozebrány a shrnuty do grafů. Následná komparace Bali a Jávy je zpracována v přehledné tabulce.

V závěru jsou diskutovány výsledky kvalitativního výzkumu a je zhodnocena udržitelnost obou destinací. Na základě vlastních zkušeností hodnotí autorka oba ostrovy jako destinace s vysokým potenciálem cestovního ruchu a s možnostmi budoucího udržitelného rozvoje.

2. CÍL A METODIKA PRÁCE

2.1. Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je sestavit komparaci vybraných srovnatelných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě na základě studia odpovídajících odborných textů a provedení kvalitativního dotazníkového šetření s respondenty s dlouhodobým pobytem na obou ostrovech. Následně byly stanoveny dílčí cíle:

1. Definovat problematiku na základě studia odborné literatury
2. Sestavit kvalitativní dotazník pro zjištění vhodnosti ostrovů pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu
3. Komparovat Bali a Jávu na základě výsledků z dotazníkového šetření

Hlavní cíl by stanoven z důvodu chybějící komparace vybraných ostrovů Indonésie, konkrétně ostrova Bali, podléhajících silné turistifikaci s téměř nedotčenou sousedící Jávou z pohledu předpokladů udržitelného cestovního ruchu.

2.2. Metodika práce

Teoretická rovina bakalářská práce byla zpracována na základě analýzy odborné literatury zabývající se udržitelným cestovním ruchem, základy cestovního ruchu, předpoklady cestovního ruchu a multikulturalismem. Následně byla analyzována literatura zabývající se geografii a obecnými informacemi studovaných oblastí, konkrétně ostrovů Bali a Jávy. Cenné informace byly získány také z oficiálních stránek Ministerstva cestovního ruchu Indonésie, především v podobě statistik turismu. Dále byly použity odborné články z databází Science Direct a ResearchGate řešící problematiku udržitelného cestovního ruchu ve sledovaných oblastech.

Pro vypracování bakalářské práce byl použit kvalitativní výzkum. Podle Troušila a Jašíkové (2015:121) je kvalitativní výzkum složen ze studia teorie, terénního sběru dat a následné interpretace nových teorií či hypotéz.

Pro získání dat potřebných ke komparaci vybraných předpokladů udržitelného cestovního ruchu byl v rámci kvalitativního výzkumu sestaven strukturovaný dotazník. Dílčí otázky byly vytvořeny dle znalostí z odborné literatury. Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem pět respondentů české a indonéské národnosti ve věkovém rozmezí

17-35 let s různým vztahem k pobytu v Indonésii. Výzkum proběhl v období 29.9. – 17.12. 2017 formou elektronického dotazování.

Dále byla použita metoda zúčastněného pozorování během dvouměsíčního pobytu autorky v Indonésii v rámci dobrovolnické stáže na Jávě a následné návštěvy Bali roku 2016, kde autorka nabyla vlastní zkušenosti a poznatky, které doplňují odbornou literaturu a výsledky dotazníkového šetření. Při sběru dat byly velmi nápomocní také místní obyvatelé, kteří se zapojili do dotazníkového šetření a pomohli doplnit mezery a nejasnosti v literatuře.

Do výsledků kvalitativního výzkumu, získaných prostřednictvím dotazníkového šetření, byly zahrnuty také odborné články řešící danou problematiku pro zjištění shody plánů rozvoje turismu s odpověďmi z praxe.

2.2.3. Výzkumné otázky

Pro vypracování bakalářské práce byly na základě stanovených cílů vytvořeny následující výzkumné otázky:

- **Výzkumná otázka č. 1:** Jaký je rozdíl v realizačních předpokladech Bali a Jávy?
- **Výzkumná otázka č. 2:** Jaký je rozdíl v lokalizačních předpokladech Bali a Jávy?
- **Výzkumná otázka č. 3:** Jaký je rozdíl v selektivních předpokladech Bali a Jávy?

3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

3.2. Předpoklady cestovního ruchu

Předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu jsou děleny na lokalizační, realizační a selektivní. Jedná se o „*souhrn přírodních a antropogenních aspektů včetně jejich mnohoúrovňových vazeb, které vytvářejí předpoklady pro realizaci cestovního ruchu*“ (Zelenka, Pásková, 2012:454). Každá kategorie představuje určitý faktor ovlivňující cestovní ruch v dané lokalitě. Jak uvádí Hrala (2013:13), selektivní faktory podmiňují vznik a rozvoj cestovního ruchu a představují funkci poptávky. Lokalizační faktory poté definuje jako činitele umožňující lokalizaci cestovního ruchu ve vztahu s teritoriální nabídkou. V případě realizačních podmínek se jedná o činitele umožňující samotnou realizaci cestovního ruchu na určitém území, což zahrnuje dopravu, ubytovací a stravovací zařízení (Hrala, 2013:29). Existují lokality, které se vyznačují vhodnými lokalizačními i selektivními předpoklady pro rozvoj cestovního ruchu, avšak problémem zůstávají realizační podmínky, které jsou pro rozvoj turismu nutností. Mezi takové destinace lze zařadit například několik ostrovů v jihovýchodní Asii včetně ostrovů Indonésie.

3.2.3. Selektivní předpoklady

Selektivní předpoklady cestovního ruchu jsou dále děleny na objektivní a subjektivní a vyznačují se vlivem na množství zúčastněného obyvatelstva v cestovním ruchu (Vystoupil a kol., 2006:39). Mezi tyto faktory může patřit například vliv náboženství na rozhodování potenciálních návštěvníků o volbě destinace pro zajímavost místních sakrálních památek či při provozování náboženského cestovního ruchu.

Objektivní faktory

Mezi objektivní faktory řadí Hrala (2013:14) politické faktory související s rozvojem cestovního ruchu, mezi něž patří zejména mírové uspořádání světa bez přítomnosti válečných konfliktů, což má na turismus vážný vliv. Jako další významný faktor uvádí autor vnitropolitickou stabilitu a druh politického systému. Země s nestabilním politickým systémem mají větší problém s realizací vnitrostátního i mezinárodního cestovního ruchu a konfliktní situace vedou k jeho degradaci (Hrala,

2013:14). Jako klíčový faktor ovlivňující rozvoj cestovního ruchu uvádí autor dosaženou životní úroveň populace v souvislosti s objemem volného času, což se odráží v návycích populací vyspělých zemí, pro něž se cestovní ruch stal součástí životního stylu. V méně vyspělých zemích lze snadno pozorovat naprosto odlišný způsob nakládání s volným časem. Tyto země jsou dále odlišné postojem místních obyvatel k práci. Buď mají obyvatelé laxní přístup k práci a živobytí, jako například v Indonésii, nebo je práce pro obyvatele smyslem bytí, jako například ve Vietnamu. Hrala (2013:14) dále zmiňuje velkoměstské aglomerace, které jsou fenoménem 21. století a také místy s největší koncentrací krátkodobého cestovního ruchu.

Mezi objektivní faktory je řazeno také životní prostředí. V důsledku zvýšení výroby a spotřeby a s tím spojené narůstající množství odpadů stále více narušuje rovnováhu mezi společností a přírodou (Hrala, 2013:15). Autor uvádí, že navzdory nešetrnému chování k životnímu prostředí dochází k porušování klimatické rovnováhy na globální úrovni, což má dopad také na ekonomiku, a tedy i turismus. Tímto problémem je obecně známá jihovýchodní Asie, kde je nakládání s odpadky převažujícím problémem. Cestovní ruch se ovšem sám o sobě podílí na narušování a ohrožování přírody zejména v oblastech s enormní působností. (Hrala, 2013:16).

Subjektivní faktory

Mezi subjektivní faktory řadí Hrala (2013:16) zejména psychologické pohnutky, které mají vliv při rozhodování obyvatel, zda se budou účastnit na cestovním ruchu či nikoliv. *„Významnou roli zde má reklama a propagace, které mají vliv na vytváření modérnosti a módnosti některých středisek a oblastí; mohou v relativně krátké době zvýšit příliv návštěvníků a postupně vyvolat i značné změny v rozmístění mezinárodního cestovního ruchu v širších oblastech.“* (Hrala, 2013:16) Zvýšení zájmu o konkrétní destinaci může být dle autora způsobeno také změnou politické situace v dané oblasti či faktem, že se jedná o exotickou nabídku přírodních i kulturních atraktivit.

Vzdálené lokality, jako například Asie či Jižní Amerika jsou pro cestovatele lákavé nejen kvůli exotice, ale také kvůli nižším cenám, které činí cestování dostupnějším. Vysokými náklady ovšem stále zůstávají ceny letenek. Avšak za cenu desetidenní dovolené v Evropě s all inclusive lze například měsíc cestovat po Vietnamu či Indonésii.

Velkou roli hrají podle Hraly (2013:16) také sociologické faktory, mezi něž patří příslušnost k sociální a profesní skupině nebo rodinné poměry. Dá se předpokládat, že jiné nároky bude mít rodina s dětmi, svobodní mladí cestovatelé či starší generace, což se odráží ve specifických volnočasových aktivitách (Vystoupil a kol., 2006:39). Jak dále autoři uvádí, krátkodobé rekreace se účastní okolo 40 % městské populace a pouhých 5-10 % venkovského obyvatelstva, což potvrzuje, že se cestovního ruchu nejvíce účastní osoby s vyšším vzděláním a vyššími příjmy.

3.2.4. Lokalizační předpoklady

Lokalizačním předpokladům připisuje Hrala (2013:17) rozhodující postavení při územním uspořádání realizace cestovního ruchu jakéhokoliv charakteru. „Rozhodují o funkčním využití konkrétní oblasti (střediska) cestovním ruchem z hlediska přírodních možností a charakteru a kvality společenských podmínek či atraktivit.“ (Hrala, 2013:17) Dále uvádí, že podstatou lokalizačních předpokladů je tvorba „fyzické“ základny pro uspokojování potřeb potenciálních návštěvníků a schematizace územního uspořádání cestovního ruchu nejen na vnitrostátní, ale i mezinárodní úrovni. Tyto předpoklady ovšem pouze poskytují příležitosti pro rozvoj cestovního ruchu, záleží však na selektivních předpokladech a realizačních podmínkách (Hrala, 2013:17).

Přírodní předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Podle Vystoupila a kol. (2006:40) mají přírodní předpoklady výhodu v tom, že jsou v podstatě stacionární a poměrně konstantní. Svým charakterem vytvářejí jednotlivé formy cestovního ruchu. Jedním z přírodních předpokladů je reliéf. „Povrchové tvary reliéfu (morfologický charakter krajiny) umožňují různorodé funkční využití pro rekreaci.“ (Vystoupil a kol., 2006:40) Autoři řadí mezi nejvýznamnější prvky reliéfu formy povrchu, výškovou polohu, vertikální a horizontální členitost reliéfu a expozice. Největší význam poté připisují vertikální členitosti, která má vliv na estetický vzhled krajiny, čímž se z ní stává přirozený ukazatel vhodnosti krajiny pro turistiku a zimní sporty. Cestovní ruch v dané lokalitě tedy závisí na pestrosti reliéfu a jeho atraktivitě.

Hrala (2013:17) zařazuje mezi přírodní předpoklady také klimatické podmínky, na kterých závisí realizace a rozmístění cestovního ruchu, jako například teplota a

vlhkost vzduchu, množství srážek či délka slunečního svitu. Autor uvádí, že díky příznivým klimatickým podmínkám se staly nejnavštěvovanějšími podnebnými pásy mírný a subtropický. Tropické destinace jsou velice přitažlivé z pohledu přírodních atraktivit, avšak kvůli rovníkovému podnebí nejsou vhodné pro každého. Klimatické podmínky jsou velice agresivní, vyznačují se vysokou teplotou vzduchu, vlhkostí střídáním sucha a dešťů, což vede k sezónnosti.

Jak uvádí Hrala (2013:18), dalším přírodním předpokladem jsou hydrologické poměry, přispívající k realizaci cestovního ruchu. K nejvýznamnějším řadí především minerální prameny s léčivými účinky, které jsou nezbytné k realizaci lázeňského cestovního ruchu, jehož střediska jsou považována za nejstarší centra cestovního ruchu. Podle autora jsou z povrchových vod nejatraktivnější moře, jež jsou nejčastěji využívána k dlouhodobým pobytům. *„Z globálního srovnání zaujímá nejvýznamnější postavení Středozeří moře, k jehož pobřeží se soustřeďuje polovina mezinárodního cestovního ruchu Evropy.“* (Hrala, 2013:19) Autor považuje za nejvýznamnější faktory ovlivňující návštěvnost přímořské destinace fyzickou a estetickou kvalitu pobřežních vod, vysokou salinitu a exotickou podmořskou faunu. Do této kategorie spadají také řeky, které jsou dle autora nejpritažlivější pro turismus v oblastech s výskytem vodopádů a dalších přírodních zvláštností využívané krátkodobými formami cestovního ruchu.

Mezi tyto předpoklady řadí Vystoupil a kol. (2006:43) také rostlinstvo a živočišstvo. *„V porovnání s ostatními komponenty lokalizačních předpokladů cestovního ruchu, význam této složky na jeho rozmístění není tak výrazný.“* (Vystoupil a kol, 2016:43) Význam těchto předpokladů příkládají autoři v případě využití loveckých či rybářských revírů.

Kulturně-historické a společenské předpoklady rozvoje cestovního ruchu

Podle Vystoupila a kol. (2006:43) jsou kulturně-historické předpoklady na rozdíl od přírodních předpokladů charakteristické tím, že je vytvořil člověk, jsou bodově rozmístěny a vykazují uměleckou a historickou hodnotu. Rozhodující význam vidí Hrala (2013:25) pouze u nejproslulejších památek, ostatní památky vnímá jako druhořadý doplněk přírodních předpokladů také kvůli bodovému rozmístění. Nejpritažlivějšími kulturně-historickými památkami jsou podle Vystoupila a kol.

(2006:44) zejména architektonické památky či sakrální stavby. Například Indonésie s převažující muslimskou populací je známá také výskytem náboženství všeho druhu a vzájemnou tolerancí. Díky rozmanitosti náboženství země nabízí nespočet sakrálních staveb, jako jsou mešity, kostely, buddhistické pagody či čínské chrámy.

„Třetí podskupinu kulturně-historického potenciálu představují společenské akce (události), které plní společenskou funkci a zahrnují vedle kulturních a sportovních akcí i kongresové a veletržní akce a v neposlední řadě i akce spojené s lidovými tradicemi.“ (Vystoupil a kol., 2006:44) Hrala (2013:26) do této kategorie zařazuje také festivaly nejrůznějšího charakteru, kupříkladu hudební, folklorní, filmové či divadelní. Například hinduistické Bali je známé tradičními oslavami všeho druhu, stejně tak jako náboženskými ceremoniály probíhajícími celoročně. Hrala (2013:26) do této kategorie dále zařazuje poutní místa doprovázená jejich pověstí, jako například zjeveními. Tato místa ročně navštíví miliony poutníků z celého světa. Do společenských atraktivit řadí autor sportovní a zábavní akce, které se vyznačují svojí masovostí. Do této kategorie spadají například olympijské hry, mistrovství všeho druhu, tradiční karnevaly v Benátkách nebo býčí zápasy pořádané ve Španělsku (Hrala, 2013:27).

3.2.5. Realizační předpoklady

Hrala (2013:29) definuje realizační podmínky jako dominující při konečném uskutečňování cestovního ruchu. Uvádí, že realizační podmínky zastřešují dopravu, ubytovací a stravovací zařízení a pomáhají tak využít možnosti lokalizačních předpokladů a atraktivit. Podle Vystoupila a kol. (2006:45) tvoří tyto předpoklady materiálně-technickou základnu. *„Pod pojmem materiálně-technická základna cestovního ruchu a rekreace chápeme všechna zařízení, která umožňují nebo podporují jejich rozvoj.“* (Vystoupil a kol., 2006:45)

Doprava

Jak uvádí Hrala (2013:29), doprava je spojovacím článkem mezi účastníkem a navštěvovanou oblastí, čímž pomáhá využít prostor k cestovnímu ruchu. Podle autora s růstem poptávky po cestovním ruchu roste i význam dopravy, což vede k modernizaci spojené se snižováním nákladů, navyšování přepravních kapacit, rychlosti, kvality a bezpečnosti. Bezpečnost a kvalita dopravy je problematická

například v Jižní Americe či Asii. Doprava v těchto lokalitách je často nekoordinovaná a masová, což na bezpečnosti příliš nepřidává. U těchto destinací je problémem jak vnitřní doprava, tak odlehlost. Jak Hrala (2013:29) dále uvádí, čím náročnější je doprava na vzdálenost, náklady a čas, tím se snižuje zájem o danou destinaci. Doprava tedy nedisponuje pouze kladnými hodnotami. Autor uvádí příklad na automobilové dopravě, která má vedle pozitivního přínosu také negativní dopady na životní prostředí v místech vysoké koncentrace.

Ubytovací a stravovací zařízení

Podle Hraly (2013:32) tvoří ubytovací a stravovací zařízení významnou část materiální základny pro podporu realizace cestovního ruchu. Autor uvádí, že kapacity těchto zařízení jsou ovlivněny rozmístěním a využitím místních kulturních a přírodních atraktivit a jejich zapojením do vnitrostátního a mezinárodního cestovního ruchu. Vysoká koncentrace těchto zařízení může mít i navzdory zvyšujícímu se trendu ochrany životního prostředí negativní dopad na kvalitu a hodnotu okolních přírodních podmínek (Hrala, 2013:32). Dobrým příkladem je vietnamský ostrov Phu Quoc, ležící pod Kambodžou. Ostrov s panenskou přírodou byl rájem pro individuální cestovatele, dokud nebyl objeven cestovními kancelářemi, které začaly cíleně létat do této destinace. To vedlo k investování do rozvoje cestovního ruchu vietnamskou vládou a ostrov přišel o unikátní přírodní hodnoty a svoji autenticitu kvůli výstavbě hotelů a dokonce uměle vytvořených turistických měst s veškerým vybavením od ubytování, stravovacích zařízení po zábavní parky.

3.3. Udržitelný cestovní ruch

Udržitelný cestovní ruch se podle Zelenky a kol. (2013:11) zabývá způsoby a technikami pro dosažení rovnováhy mezi zachováním přírodních hodnot nejen chráněných území, jejich rozvojem, životem místních obyvatel a cestovním ruchem. Jelikož se v posledních letech zvyšuje trend ochrany životního prostředí, zbývá úkol zachovat rovnováhu mezi životem místních a turismem. V oblastech s vysokou koncentrací cestovního ruchu začínají být místní obyvatelé znechuceni a začíná vymírat autenticita oblasti, proto je nutné najít rovnováhu. V Agendě 21 je zmíněna důležitost začlenění udržitelného cestovního ruchu do politik a opatření, která vedou k udržitelnému rozvoji oblastí (Agenda 21 for the Travel and Tourism industry, 1996).

Udržitelný cestovní ruch definují Zelenka a Pásková (2012:590) třemi různými způsoby, a to z pohledu životního prostředí, holistického přístupu a ekonomicko-environmentálního vymezení.

První definice chápe udržitelný cestovní ruch jako cestovní ruch nenarušující životní, kulturní ani sociální prostředí, a to díky koncepčnímu rozvoji a dlouhodobému plánování (Zelenka, Pásková, 2012:590). Podle autorů je cílem ochrana a zachování životního prostředí stejně tak jako respektování životního stylu místních obyvatel.

Následná holistická definice podle Zelenky a Páskové (2012:591) formuluje pojem jako cestovní ruch, jehož aktivity nenarušují globální ani lokální životní prostředí čímž nezamezuje možnosti využití místa cestovním ruchem i v následujících letech. Jelikož „*služby poskytované návštěvníkům a vlastní aktivity návštěvníků ovlivňují přírodní a antropogenní životní prostředí, místní komunitu a biosféru jako celek*“, je nutné tyto aktivity redukovat pro zachování území pro další generace (Zelenka, Pásková, 2012:591).

V ekonomicko-environmentálním vymezení udržitelného cestovního ruchu vychází Zelenka a Pásková (2012:591) z definice UNWTO, která vnímá udržitelnost jako schopnost území konkurovat nově zavedeným destinacím a udržet si tak pozici na trhu, za předpokladu šetrného chování k životnímu, socio-kulturnímu a ekonomickému prostředí a udržení rovnováhy mezi nimi.

3.3.3. Udržitelný rozvoj

S udržitelným cestovním ruchem úzce souvisí pojem „udržitelný rozvoj“. Zelenka a Pásková (2012:591) definují udržitelný rozvoj jako způsob rozvoje, při kterém nedochází k narušování životního a socio-kulturního prostředí a tím zůstává území zachované pro další generace. Jako podmínku udržitelnosti uvádí autoři udržení rovnováhy mezi životním prostředím a činnostmi člověka bez rapidních výkyvů, které by vedly k nevratným změnám.

Podle UNWTO (2015) je pro udržitelný rozvoj cestovního ruchu nezbytné, aby o otázkách udržitelnosti byly informovány všechny zúčastněné strany. Jen poté je možno rozvíjet a podporovat udržitelné formy cestovního ruchu (UNWTO, 2015). Asijské země často vidí v návštěvnících z cizích zemí zdroj příjmu a otázka udržitelnosti jde stranou, především kvůli nedostatečné informovanosti o možnosti

budoucích negativních dopadů. Na místech, o které projeví návštěvníci zájem, okamžitě vznikají nové turistické resorty a turistické atrakce bez ohledu na dopad na životní prostředí. Podle UNWTO (2015) je dále nutné neustále monitorovat cestovní ruch a jeho dopady, které je potřebné obratem řešit preventivními či nápravnými opatřeními. UNWTO (2015) přidává k životnímu prostředí a činností člověka, mezi kterými je nutno udržet soulad, také ekonomickou aktivitu. Životní prostředí by mělo být dle organizace využíváno cestovním ruchem optimálně s důrazem na ochranu přírodního dědictví a biologické rozmanitosti, jelikož se jedná o primární zdroj rozvoje cestovního ruchu. Jedním z příkladů špatného nakládání s životním prostředím může být Vietnam či Indonésie. Ve Vietnamu převažuje problém volně vznikajících skládek odpadu, se kterými je velice neekologicky nakládáno. V Indonésii je viditelný problém s odpadem dokonce uvnitř přírodních parků a rezervací. Dalším problémem jsou naplaveniny odpadu vyskytující se i ve městech, se kterými také nikdo nic nedělá.

Podle UNWTO (2015) by měl být zvýšen důraz také na sociokulturní autenticitu navštěvovaných komunit, což přispívá k zachování kulturní rozmanitosti a mezikulturnímu porozumění. Nakonec by měly být v rámci cestovního ruchu zajištěny takové hospodářské operace, které poskytují výhody všem zúčastněným stranám a pomáhají zvýšit příjmy a zaměstnanost v navštěvované oblasti (UNWTO, 2015).

Obr. 1: Opičí rezervace na Jávě. Foto: Autor, 2016

Obr. 2: Městský přístav ve Vietnamu. Foto: Autor, 2017

3.3.4. Potenciál cestovního ruchu

Existuje řada destinací vyznačujících se vysokým potenciálem cestovního ruchu, který prozatím nebyl plně využit. Důvodem může být například špatná úroveň realizačních podmínek. Takovými destinacemi mohou být země Jižní Ameriky či ostrovy Jihovýchodní Asie. Potenciál území pro rozvoj cestovního ruchu definuje Pásková (2014:183) jako schopnost primárních zdrojů území, tedy lokalizačních faktorů, přitahovat návštěvníky a podporovat rozvoj turismu v dané oblasti.

Existuje několik přírodních a kulturních složek potenciálu cestovního ruchu. Mezi tyto složky řadí Bína (2002:9) vhodnost krajiny k nejrůznějším outdoorovým aktivitám. Mezi kulturní složky potenciálu řadí autor kulturně-historické památky, muzea a výstaviště, ale také kulturní a sportovní akce spjaté s územím. Bína (2002:11) vidí využití údajů hodnocení potenciálu cestovního ruchu například pro územní plánování. Dále pak uvádí možnost využití dat ve veřejné správě či v marketingu souvisejícím s cestovním ruchem s příležitostmi vytvořit diferencované marketingové strategie. Tyto údaje mohou být dle autora také vhodné pro lokalizaci a rozvoj cestovního ruchu na místech, kde byly hodnocením potenciálu zjištěny objekty či atraktivita vhodné k začlenění do některé z forem cestovního ruchu a jejich potenciál ještě nebyl využit (Bína, 2002:11).

3.3.5. Únosná kapacita rozvoje cestovního ruchu

Pásková (2014:185) uvádí souvislost mezi potenciálem cestovního ruchu a kapacitou únosnosti rozvoje cestovního ruchu, kterou definuje jako „*schopnost území unést určitou formu, intenzitu a tempo aktivace potenciálu území pro rozvoj cestovního ruchu*“. O destinace, jejichž míra únosnosti rozvoje cestovního ruchu byla překročena, klesá zájem návštěvníků a život místních obyvatel je utlačován. Podle Páskové (2014:185) jsou údaje kapacity únosnosti proměnné a nestálé a slouží především k regulaci cestovního ruchu v místech vysoké koncentrace. Autorka dále zmiňuje, že v méně navštěvovaných destinacích, jejichž potenciál není plně využit, je únosná kapacita nenaplněna. Kapacita únosnosti se dle autorky setkává s potenciálem cestovního ruchu v momentu, kdy dojde k naplnění kapacity únosnosti. Tento „*Tento bod lze nazvat únosná míra aktivace potenciálu území pro rozvoj cestovního ruchu*.“ (Pásková, 2014:185)

3.4. Předpoklady udržitelnosti cestovního ruchu

Před plánováním rozvoje cestovního ruchu v určité destinace je nejprve důležité znát předpoklady udržitelnosti cestovního ruchu vyplývající z předpokladů cestovního ruchu a principů udržitelnosti. Takovými destinacemi mohou být například ostrovy, o nichž je známé přírodní a kulturní bohatství, avšak cestovním ruchem byly do dnešní doby téměř nedotčené. Proto je důležité pracovat s předpoklady udržitelnosti pro zachování hodnot životního a socio-kulturního prostředí.

První typ předpokladů udržitelnosti vzniká spojením selektivních předpokladů cestovního ruchu a sociální stránky udržitelného rozvoje. To znamená, že například kvalita životního prostředí je podmíněna mezigenerační odpovědností. Dalším příkladem je mírové uspořádání světa a politická stabilita oblasti, které nemohou fungovat bez principu sociální spravedlnosti, soudržnosti a spolupráce. Stejně tak míra vyspělosti země a jejích obyvatel je odrazem kvality života ve sledované oblasti.

Druhý typ předpokladů udržitelnosti vzniká fúzí lokalizačních předpokladů cestovního ruchu s environmentální rovinou udržitelného rozvoje. V tomto případě se jedná například o přírodní bohatství destinace, které by nemohlo dlouhodobě existovat bez přijetí ekologické odpovědnosti, minimalizace znečištění či využívání obnovitelných zdrojů. K zachování kulturně-historického bohatství oblastí může být dosaženo například předepsanými limity návštěvnosti.

Třetí typ předpokladů udržitelnosti vzniká sloučením realizačních předpokladů s ekonomickými principy udržitelného rozvoje. Při rozvoji dopravy, ubytovacích a stravovacích zařízení je důležité zapojit princip rovných příležitostí. Do rozvoje cestovního ruchu by měli být zapojeni také místní obyvatelé. V případě, kdy příležitosti k budování základny cestovního ruchu náleží pouze zahraničním investorům, stejně tak jako následné výnosy z turistických aktivit, dochází k utlačování života místních, kteří získávají odpor k turismu, z něhož jim neplynou žádné příjmy. Dále by měl být zapojen princip ekonomické stimulace zapojených subjektů k požadovaným aktivitám (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2006). Při rozvoji dopravy by měl být poté brán ohled na dopady na životní prostředí. Příliš vysoká koncentrace by sice mohla zvýšit frekvenci návštěv destinace, mohlo by ovšem dojít také ke znehodnocení životního prostředí. Je tedy nutné najít rovnováhu mezi naplňováním potenciálu destinací a principy udržitelnosti pro zajištění využitelnosti území i pro další generace.

3.5. Životní cyklus destinace

Jak uvádí Zelenka a Pásková (2012:654), životní cyklus destinace vypovídá o změnách různého charakteru probíhajících uvnitř destinace vlivem cestovního ruchu. Cyklus je rozřazen do šesti fází, konkrétně „objevení, vtažení, rozvoj, konsolidace, stagnace a poststagnace“ (Zelenka, Pásková, 2012:654). Ke každé fázi lze přiřadit převažující typ návštěvníků, kteří se liší mírou zapojování se do místního života, chutí poznávat novou kulturu či objevovat nová místa (Butler,2006:4).

První je fáze objevování. V této fázi jde podle Páskové (2014:96) o oblasti doposud nedotčené cestovním ruchem. Návštěvníci těchto oblastí jsou dle autorky dobrodruzi, cestující individuálně, toužící po poznání nové země a kultury. Dále uvádí, že tito návštěvníci využívají lokální dopravu a ubytovávají se především u místních obyvatel, nejen kvůli absenci infrastruktury cestovního ruchu, ale také proto, že jsou místními radostně přijímáni a chtějí splynout s místní kulturou. Tyto návštěvníky zařazuje autorka mezi alocentriky, tedy objevovatele, kteří svými zkušenosti a sdílením svých zážitků dávají destinaci možnost přitáhnout kapitál potřebný k rozvoji cestovního ruchu, což má vliv na příliv náročnějších potenciálních návštěvníků. Mezi destinace ve fázi objevování zařazuje autorka například Etiopii, Barmu, Papuu Novou Guineu, Tibet či Amazonii. Dobrým příkladem může být také ostrov Lombok.

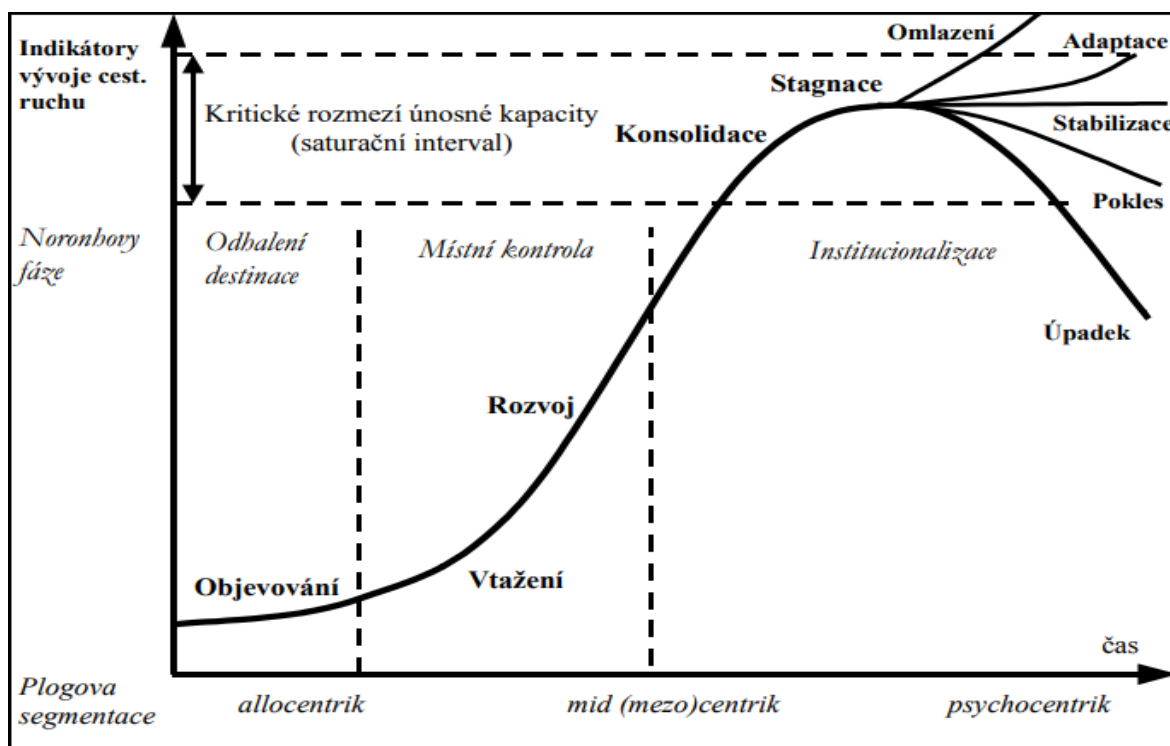
Následuje fáze vtažení. Podle Páskové (2014:97) jsou tyto oblasti již objevené prvními návštěvníky a cestovní ruch se začíná stávat pravidelným. Do těchto destinací podle autorky přijíždějí objevovatelé s mezocentrickými znaky. Dále zmiňuje, že jsou návštěvníci stále v blízkém vztahu s místními, jelikož se podstatná část z nich stala aktéry cestovního ruchu, kteří začínají vidět v návštěvnících zdroj příjmu. Tyto služby se podle autorky rozvíjí v souvislosti s narůstajícími požadavky návštěvníků. V této fázi se v destinaci začínají objevovat hlavní atraktivita, kam směřují návštěvníci a nastupuje problém sezónnosti (Pásková, 2014:97). Autorka dále uvádí, že v této fázi začíná být kladen důraz na propagaci destinace, jistou míru organizovanosti a rozvoj infrastruktury cestovního ruchu.

Další přichází fáze rozvoje destinace. Jak uvádí Pásková (2014:98), v této fázi už kontrola nad destinací nenáleží místním obyvatelům, ale začínají se zapojovat zahraniční investoři, podnikatelé a nadnárodní řetězce. Podle autorky dochází v této fázi k vytlačování původních atraktivit oblasti atraktivitami uměle vytvořenými

spojenými s vysokou komercializací a propagací. Problémem jsou nežádoucí dopady na životní, sociokulturní a ekonomické prostředí oblasti kvůli narůstajícímu masovému cestovnímu ruchu (Butler, 2006:5). Autor považuje za nezbytné, aby v této fázi byl kladen důraz na pečlivé plánování rozvoje cestovního ruchu, což by mělo zamezit nežádoucímu překročení únosné kapacity území. Do této fáze lze zařadit thajský ostrov Phuket nebo indonéský ostrov Bali a nově i vietnamský ostrov Phu Quoc.

Následující fáze konsolidace s sebou podle Páskové (2014:99) přináší „zpomalování tempa růstu návštěvnosti“. Autorka uvádí, že v této fázi je cestovní ruch hlavním článkem místní ekonomiky a destinace je na něm závislá. Podle autorky převládá masový cestovní ruch bez zájmu o život místních a vznikají takzvané turistické obchodní čtvrti, kam je situován veškerý cestovní ruch.

Nakonec přichází stagnace, během které podle Páskové (2014:101) dojde k rozhodnutí o budoucím vývoji destinace. Znechucení místních obyvatel vůči cestovnímu ruchu a masovost způsobily podle autorky pokles zájmu o destinaci. V této chvíli závisí na destinačním managementu, jestli dokáže destinaci „zachránit“ a ve fázi poststagnace dojde k omlazení, tedy modernizaci, adaptaci, stabilizaci, poklesu či úpadku destinace.

Obr. 3: Životní cyklus destinace s vyznačením převažujících typů návštěvníků. Zdroj: Pásková (2014) podle Butler (1980), Noronha (1979), Plog (1973)

3.6. Multikulturalismus

Dobrym příkladem multikulturalismu v praxi je Indonésie. Země mnoha odlišných kultur, které se sešly na tisících ostrovech Jihovýchodní Asie a Oceánie. Indonésie je jednou z mála zemí s vysokou náboženskou tolerancí. Málokde je k vidění postavený kostel vedle mešity, stejně tak jako buddhistická pagoda vedle čínského chrámu, aniž by docházelo ke konfliktním situacím. Jednotlivé kultury jsou doprovázeny rozlišnými tradicemi, zvyky a způsobem života. Největší multikulturní střet zažívá Bali, jakožto nejnavštěvovanější ostrov Indonésie. Ročně se na ostrově sjíždí návštěvníci z celého světa a dochází ke střetávání a mísení kultur všeho druhu.

Podle Venclové a kol. (2013:8) je multikulturalismus velmi aktuálním pojmem. Podle autorů se jedná o jev, kdy se k většinové kultuře připojí kultura menšinová, která s sebou přinese nové zvyky a tradice. Je důležité, aby menšina byla přijata převažující kulturou, jelikož utlačování menšiny by vedlo k vytváření ghett, uvnitř kterých by mohlo snadno dojít ke vzbouření a náboženské či kulturní nesnášenlivosti (Venclová a kol., 2013:9). V opačném případě, tedy při absolutní toleranci minoritní společnosti, nastává problém naprosté separace a znemožnění integrace menšiny do systému. Nejvhodnějším stavem je podle autorů situace, kdy se přistěhovaný jedinec chová aktivně k místní kultuře, zvykům a tradicím, aniž by ztrácel svoji původní identitu.

Způsob, jakým lze dosáhnout tolerance multikulturalismu, je cestování. Podle Venclové a kol (2013:13) vychází strach z odlišných kultur a cizího, především muslimského, náboženství z předsudků a neznalosti. Během cestování jinými zeměmi a kulturami se člověk učí toleranci a většinou od svých předsudků upustí právě po vniknutí do místní kultury a způsobu života. Podle autorů bude čelit jazykové bariéře, kulturním zvyklostem spojeným s fyzickým kontaktem osob, formou stravování nebo způsobu hygieny. *„Má-li být soužití odlišných kultur harmonické, porozumění kultuře jiných lidí musí být oboustranné.“* (Cichá, 2012:76) Současná mladá generace bude žít v multikulturním světě, proto je důležité, aby se učila vzájemné toleranci, respektu a nadhledu, který získá právě na cestách, nikoliv v domácím a často xenofobním prostředí. Podle Venclové a kol (2013:26) je také v zájmu cestovního ruchu zachovat kulturní bohatství a rozmanitost. Tyto hodnoty jsou dle autorů motivačním prvkem pro návštěvu destinace, což vede k respektu a úctě hodnot místní kultury, za kterou se cestovatelé vydávají.

3.7. Jáva

Jáva je neobyčejným ostrovem Indonésie oplývající přírodním a kulturním bohatstvím. Na západní části ostrova leží přelidněná Jakarta, hlavní město Indonésie, která je proslulá svým nočním životem. Jáva nabízí nepřeborné množství přírodních atraktivit, od opuštěných pláží, přes hory po krátery sopek. Ač je populace Jávy z většiny muslimská, sešly se zde i další druhy náboženství, což se odráží v bohatství ostrova na kulturně-historické památky. I přes to, že je Indonésie méně vyspělou zemí, v ohledu náboženské tolerance by mohla učit svět. Jsou zde k vidění mešity, kostely, buddhistické pagody nebo čínské chrámy postavené i v těsné blízkosti, aniž by docházelo k rozbrojům a konfliktům. Na Jávě má každý občan nějaké vyznání a kolem víry se točí vše od sňatků po nemocnice a je to také oblíbené téma k hovoru (Škvárová, 2010:54). Na ostrově se také nachází téměř dva tisíce let staré chrámové komplexy – buddhistický Borobudur a hinduistický Prambanan, zapsané na seznamu světového dědictví UNESCO. Je to výjimečný ostrov, jehož potenciál cestovního ruchu nebyl dodnes plně využit.

Osídlení Jávy se podle Lonely Planet (2011:89) datuje do doby před 1,7 miliony let. Po rozvoji muslimského království přišli v 16. století na ostrov Nizozemci, kteří měli nejen Jávu pod nadvládou až do dvacátého století (Lonely Planet, 2011:90). V dnešní době je podle průvodce Jáva nejrozvinutějším ostrovem Indonésie a její obyvatelé se vyznačují vysokou gramotností. Ostrov přilákal zahraniční investory a má tak velký podíl na národním průmyslu (Ver Berkmoes, 2011:91). V průvodci je dále zmíněno, že je Jáva hned po Bali nejotevřenějším ostrovem Indonésie vůči cizincům, ale také vůči světu.

Ostrov se rozkládá na 132 007 kilometrech čtverečných a s populací 142 milionů obyvatel se řadí na čtvrté místo nejlidnatějších zemí světa (Ver Berkmoes, 2011:88). Nejzajímavějšími a nejnavštěvovanějšími místy jsou podle průvodce Lonely Planet (2006:88) hlavní město Jakarta, kulturní centrum Yogyakarta, chrámy Prambanan a Borobudur, ale také sopka Bromo nebo kráterové jezero vyhaslé sopky Kawah Ijen.

Jáva je ostrovem velkých kontrastů. Například Jakarta, hlavní město Indonésie, se pyšní moderním udržovaným centrem města a nočním životem. Působí tak jako vyspělá metropole, avšak okraje města a přilehlé aglomerace jsou tvořeny slumy a

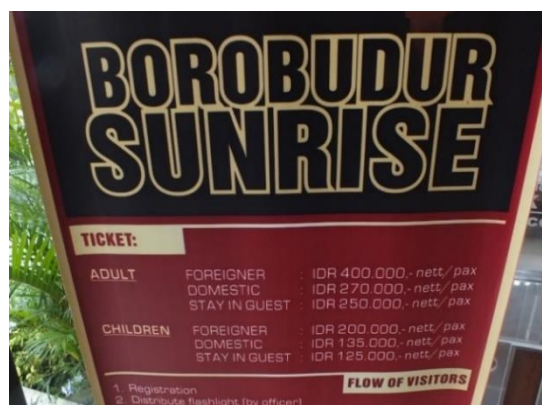
špínou (Ver Berkmoes, 2011:96). Na Jávě je viditelná absence střední třídy obyvatel. Společnost je rozdělena pouze na bohaté a chudé.

Otázkou zůstává, zdali je Jáva připravená na expanzi cestovního ruchu. Jednou z překážek je jazyková vybavenost místních obyvatel. Na ostrově převládá místní jazyk Bahasa Indonesia, přičemž anglicky umí pouze zlomek populace, především studenti (Škvárová, 2010:77). Místní lidé jsou ovšem přátelští a většinou nadšení z kontaktu s cizinci. Další překážkou může být doprava, která je z pohledu například Evropana jednoduše katastrofální, neřízená a bez jakýchkoliv pravidel provozu. Každá rodina vlastní skútr, na kterém se odehrává veškerá doprava a přeprava. Ačkoli je místní doprava cenově dostupná, bezpečnost na silnicích zůstává problémem. Na jeden skútr se vejdu až čtyři Indonésané nebo jeden člověk převážející například klec se slepicemi mnohonásobně větší, než je samotný skútr. Dalším bodem je ubytování. Na ostrově již existuje základna cestovního ruchu, v rámci které jsou vybudovány hotely, restaurace a další turistická zařízení. Do těchto zařízení míří především cestovní kanceláře zaměřené na expediční zájezdy a individuální cestovatelé.

Jedním z důležitých bodů jsou ceny. Indonésie je poměrně levnou destinací, avšak většinou cenu zájezdu tvoří letenka, která při včasné koupi přijde zhruba na 20.000 Kč. Na druhou stranu, ceny ubytování a stravování jsou na Jávě nízké. Není problém ubytovat se ve slušném hotelu v turistických centrech jako jsou Jakarta nebo Yogyakarta, ani v méně známých městech jako je například Semarang. Lowcost cestovatelé poté mohou zvolit hostely nebo homestay. Ceny jídla jsou zde také velice příznivé, se snídaní, obědem i večeří je možno vejít se do 150 Kč. Zato na vstupech jakéhokoliv charakteru si cizinci připlatí někdy i trojnásobek ceny pro místní. Po návštěvě Jávy se ovšem mohou cestovatelé chlubit, že zažili „pravou“ Indonésii.

Obr. 4: Borobudur. Foto: Autor, 2016

Obr. 5: Ceny vstupu na Borobudur. Foto: Autor, 2016

3.8. Bali

Bali je nejnavštěvovanějším ostrovem Indonésie ležícím mezi Jávou a Lombokem. Ostrov se pyšní dlouhými plážemi, čistým mořem a kulturními památkami. Díky převládajícímu hinduismu na ostrově celoročně probíhají hinduistické oslavy a ceremonie plné hudby a barev. Na ostrově se rozprostírají také hinduistické chrámy, přičemž nejhustší koncentrace je v okolí města Ubud. Hlavním městem Bali je Denpasar, kde se nachází mezinárodní letiště. Pár kilometrů vzdálené město Kuta je turistickým centrem ostrova. Stojí zde nejvíce hotelů a resortů a město oplývá divokým nočním životem. Na okraji města se rozprostírá proslulá Kuta beach, nejznámější pláž Bali. Ostrov je rájem surfařů, což vysvětluje, proč je na ostrově tolik Australanů. Balijsi jsou milí lidé, kteří vítají cizince s otevřenou náručí, nejen proto, že je turismus hlavním zdrojem příjmu ostrova, ale také proto, že v tomto ráji na zemi jim nic nechybí.

Podle průvodce Lonely Planet (2011:256), jsou nejstarší záznamy o lidské činnosti datovány kolem 9. století našeho letopočtu. *„V té době se už rýže pěstovala pomocí komplexního zavlažovacího systému známého jako subak, a žili tu předchůdci náboženských a kulturních tradic, jejichž stopy můžeme najít i v současnosti.“* (Ver Berkmoes, 2011:256) Roku 1597 vstoupili na ostrov první Evropané, nizozemští mořeplavci, o kterých se dle průvodce říká, že část posádky pro místní krásu ostrov už nikdy neopustila. Po dlouhých bojích a konfliktech dostali Nizozemci Bali pod svoji nadvládu na více než 200 let (Ver Berkmoes, 2011:258). Dnešní Bali je podle průvodce proslulou turistickou destinací, kterou si, i za předpokladu ztráty vysokých příjmů, Balijsi brání před masivním rozvojem turismu a hrají v něm aktivní roli.

Bali se rozkládá na 5.632 kilometrech čtverečných a je domovem pro 3,5 milionu lidí. Nejzajímavějšími místy jsou podle průvodce Lonely Planet (2011:255) skryté pláže v Binginu, kulturní centrum v Ubudu, rýžová terasovitá políčka vedoucí k chrámu Pura Luhur Batukau nebo vodopády v okolí Munduku. Velice přitažlivý je chám na moři Tanah Loh. Toto místo je ovšem pro svoji výjimečnost v sezóně velmi vytížené turisty. I když je možné Bali navštívit celoročně, hlavní sezóna zde probíhá v červnu a červenci. Během těchto měsíců jsou znatelné vyšší ceny v ubytovacích a stravovacích zařízeních, následná vlna vysokých cen pak probíhá v období Vánoc a Silvestra, stejně tak, jako ve většině takto turisticky proslulých destinací.

Ostrov je poměrně malý a při vypůjčení skútru, na který není třeba speciálního řidičského průkazu, se dá objet za jeden den. Ostrov je rájem pro individuální cestovatele i pro návštěvníky, kteří mají rádi all inclusive dovolené, každý si tu najde „to své“. Mezi restauracemi pro turisty, nabízejícími světovou kuchyni lze nalézt i malé bambusové bistro s typickými indonéskými lahůdkami, kterými jsou smažené nudle či smažená růže na různé způsoby s typickým buličím okem, jejichž cena nepřesahuje 100 Kč. Ostrov je tedy nakloněný různým typům klientely, od backpackerů po náročné klienty hledající pohodlí a luxus v blízkosti nekonečných pláží. Ceny ubytování a stravování jsou na ostrově poměrně nízké a cena zpáteční letenky do Evropy zakoupené zavčas vyjde zhruba na 15.000 Kč. V Indonésii jsou výhodou nízké ceny vnitrostátních přeletů, proto stojí za to navštívit také okolní ostrovy s možností využít k přesunu trajekt. Doprava po ostrově se odehrává především na skútrech. Tuto možnost využívají také turisté, kteří si půjčují skútry na celodenní výlety, nebo využívají možnost přepravní společnosti Go-Jek, která funguje na principu mobilní aplikace, kde řidič vidí polohu svého klienta a může jej snadno vyzvednout a odvést na požadované místo, přičemž se ceny této služby pohybují v řádech desetikorun.

Jednou z negativních stránek návštěvy Bali může být výskyt kapesních lupičů, na které je třeba si dávat pozor na ulicích. O Indonésii je také známé, že místní vidí v turistech zdroj příjmu, a tak jsou ceny pro cizince často naceněny, přičemž následuje dlouhé smlouvání. Místní se tím ovšem často baví a ceny nejprve zvednou právě za účelem smlouvání s cizinci, ve kterém se vyžívají. Bali je však nádherný přátelský ostrov, který je díky své výjimečnosti řazen na vrchol destinací cestovního ruchu.

Obr. 6: Tanah Loh temple. Foto: Autor, 2016

Obr. 7: Výroba masek pro hinduistický ceremoniál. Foto: Autor, 2016

4. PRAKTICKÁ ČÁST

4.2. Statistiky turismu v Indonésii

Důležitým ukazatelem turismu ve sledované zemi jsou statistiky cestovního ruchu, vypovídající o zájmu o danou destinaci či množství zahraničních a domácích turistů. Otázkou turismu v Indonésii se aktivně zabývá Ministerstvo cestovního ruchu Indonésie (2012), jehož vizí je pochopení národní identity, jednota multikulturního národa, blaho lidí a mezinárodní spolupráce. Ministerstvo cestovního ruchu Indonésie (2012) také stanovilo následující mise:

1. Zachovat a rozvíjet kulturu na základě pochopení kulturních hodnot
2. Vyvinout propagaci destinací cestovního ruchu s cílem získat konkurenční výhodu
3. Rozvíjet zdroje kultury a cestovního ruchu
4. Vyvinout vládu zabývající se veřejnou odpovědností

Podle statistiky Ministerstva cestovního ruchu Indonésie (2015) vypovídající o příjezdech zahraničních návštěvníků v průběhu let 2010-2014, nejvíce návštěvníků pochází ze Singapur a Malajsie, přičemž z každé země přijíždí ročně do Indonésie přes milion návštěvníků. Celkový počet mezinárodních návštěvníků vzrostl od roku 2010 do roku 2014 ze 7 002 944 na 9 435 411, což vypovídá o růstu zájmu o Indonésii jakožto cílovou destinaci turistů. Průměrná doba pobytu ovšem nepřesahuje týden.

VÝVOJ PŘÍJEZDŮ MEZINÁRODNÍCH NÁVŠTĚVNÍKŮ, 2010-2014

<i>Rok</i>	Celkový počet návštěvníků	Průměrná délka pobytu (dny)
<i>2010</i>	7.002.944	8.04
<i>2011</i>	7.649.731	7.84
<i>2012</i>	8.044.462	7.70
<i>2013</i>	8.802.129	7.65
<i>2014</i>	9.435.411	7.66

Tabulka 1: Vývoj příjezdů mezinárodních návštěvníků 2010-2014. Zdroj: Ministry of tourism Republic of Indonesia, 2015

Podle statistik Ministerstva cestovního ruchu Indonésie (2015) dále přijíždí z Asijských zemí nejvíce návštěvníků z Japonska a Číny, a to téměř půl milionu ročně z obou zemí. Zajímavým údajem jsou počty návštěvníků ze Saudské Arábie. V roce 2009 činil celkový počet návštěvníků 73 000 a během pěti let vzrostl na 151 454, což svědčí o zvýšení zájmu Středního východu a módnosti Indonésie jako destinace (Ministerstvo cestovního ruchu Indonésie, 2015). Dále podle statistiky za Evropu zaujímají přední příčky především Německo, Francie, Nizozemí a Anglie s počtem návštěvníků v rozmezí 150 000 až 250 000 ročně. Podobné údaje vykazuje také USA s průměrem 230 000 návštěvníků ročně. V poslední řadě je nutno zmínit Austrálii, ze které každoročně přijíždí přes půl milionu návštěvníků a jejich počet stále roste. Z údajů je zřejmé, že do Indonésie přijíždějí návštěvníci z bohatých zemí, kteří si mohou dovolit zaplatit letenku, která je pro ně ovšem jediným vysokým nákladem. V porovnání s cenami ubytování a stravování v Evropě či Americe nabízí Indonésie třetinové ceny. S přílivem zahraničních návštěvníků se do země dostává také kapitál a možnosti investic do rozvoje cestovního ruchu s účelem maximalizace zisku.

Na rozdíl od nabývajícího počtu příjezdů zahraničních návštěvníků zůstávají počty domácích návštěvníků téměř neměnné. Během let 2009–2013 vzrostl počet domácích návštěvníků z 229 731 pouze na 250 036, přičemž průměrná doba pobytu ve sledovaném období nepřesáhla dva dny. Tato data svědčí o odlišném stylu života místních obyvatel a nakládání s volným časem, na rozdíl od Evropy či USA.

VÝVOJ DOMÁCÍCH NÁVŠTĚVNÍKŮ, 2009-2013

<i>Rok</i>	Počet návštěvníků (tisíce)	Průměrná délka pobytu (dny)
<i>2009</i>	229,731	1.92
<i>2010</i>	234,377	1.92
<i>2011</i>	236,752	1.94
<i>2012</i>	245,290	1.98
<i>2013</i>	250,036	1.92

Tabulka 2: Vývoj domácích návštěvníků 2009-2013. Zdroj: Ministry of tourism Republic of Indonesia, 2015

4.2. Dotazníkové šetření

Za účelem získání dat vypovídajících o vhodnosti a míře připravenosti vybraných ostrovů Indonésie pro rozvoj trvale udržitelného cestovního ruchu byl zhotoven dotazník v rámci kvalitativního šetření. Výzkum proběhl v období 29.9. – 17.12. 2017 a zúčastnilo se ho pět respondentů s různým vztahem k Indonésii. Prvními respondentkami se staly dvě vysokoškolačky české národnosti ve věku 21 let, které měly příležitost navštívit Indonésii během dvouměsíčních dobrovolnických stáží se studentskou organizací AIESEC, které se konaly na Jávě. První respondentka se zúčastnila stáže roku 2016 a druhá roku 2017, přičemž se oběma po stáži dostalo příležitosti krátce navštívit sousedící ostrov Bali. Třetím respondentem se stal český cestovatel ve věku 35 let, který navštívil Jávu i Bali během svého třítýdenního putování po ostrovech Indonésie v roce 2012, jehož účelem cesty bylo obohatit se místní kulturou a přírodními krásami. Čtvrtou respondentkou se stala vysokoškolačka ve věku 22 let trvale žijící na Jávě, která na pět dní navštívila Bali v rámci univerzitního výletu roku 2012. Poslední respondentkou se stala indonéská studentka také trvale žijící na Jávě ve věku 17 let, která Bali navštívila v rámci třídních studijních výletů v roce 2012 a následně roku 2015.

Strukturovaný dotazník je tvořen z otevřených otázek týkajících se předpokladů rozvoje cestovního ruchu na Bali a na Jávě a udržitelnosti oblastí. Každému z ostrovů náleží samostatná část a otázky obou částí dotazníku se shodují, jelikož nasbíraná data slouží ke komparaci vybraných ostrovů. První část dotazníku slouží k získání osobních informací o respondentovi, konkrétně věku, národnosti a pohlaví, nutných k zařazení respondenta. Následuje část o Bali. Otázky 1-3 se zabývají obdobím návštěvy, účelem cesty a délkou pobytu respondenta na ostrově. Dotazník pokračuje otázkami sociálně-ekonomického charakteru. V této části jsou respondenti dotazováni ohledně reakcí místních obyvatel na turisty, zdali se cítili na ostrově bezpečně či jaká je na ostrově jazyková bariéra mezi návštěvníky a místními obyvateli. Do této kategorie otázek spadá také problematika příjmů plynoucích z cestovního ruchu a urbanizace, která vyplývá z koncentrace turismu na ostrově.

Následující okruh otázek je věnován kultuře. V této sekci dotazníku jsou zařazeny otázky, zdali dochází v důsledku turismu k vyhlazování typických prvků místní kultury, zda slouží památky k původním účelům, či jako turistické atrakce, nebo

zda se liší ceny vstupů na kulturně historické památky pro místní a pro cizince. Následující otázky se týkají realizačních předpokladů cestovního ruchu. V této kategorii jsou respondenti tázáni, zdali došlo díky turismu k posílení místní infrastruktury, vzniká-li na ostrově mnoho nových hotelů a jestli zde fungují cestovní agentury a v jaké míře.

Další sekce se zabývá životním prostředím. Respondent má za úkol zvolit si přírodní park či rezervaci a popsat její charakter, čistotu či dopad turismu. Následuje otázka, zdali má turismus vliv na znečištěné ovzduší a je kladen důraz na rozvedení odpovědi. Další otázka se zabývá změnou rázu krajiny a následuje otázka, na kterou v případě Indonésie nejspíše neexistuje kladná odpověď, tedy názor respondenta na nakládání s odpady a jak tento problém ovlivňuje turismus.

V závěrečné části dotazníku je umístěna tabulka, která slouží k hodnocení jednotlivých předpokladů cestovního ruchu. Respondent hodnotí jednotlivé předpoklady od jedné (velmi špatné) do pěti (výborné). První jsou zařazeny předpoklady lokalizační, konkrétně geografická poloha, podnebí, flóra, fauna, pláže, přírodní rezervace/parky, a kulturně-historické památky. Následují otázky týkající se realizačních předpokladů, tedy dostupnosti destinace, silničních sítí, letecké dopravy, kvality ubytování, možností stravování a nakupování, či služeb cestovního ruchu. Poslední část tabulky tvoří předpoklady selektivní, konkrétně bezpečnost, hustota obyvatel, čistota prostředí, vzdělanost obyvatel, životní úroveň obyvatel, ekonomická vyspělost a politická stabilita.

V poslední řadě je respondentům položena otázka, s cestovateli z jakých zemí se setkali během svého pobytu. Na závěr je respondentům umožněno ohodnotit ostrov, jako cílovou destinaci, na škále od jedné (neatraktivní) do deseti (bezkonkurenční) a zde mají prostor pro vlastní postřehy a myšlenky, na které v dotazníku nebyla položena otázka a stojí za zmínku. Druhá část dotazníku obsahuje totožné otázky ve stejném pořadí, týkají se však Jávy. Přesné znění otázek se nachází v příloze bakalářské práce.

Dotazník byl sestaven za účelem zjištění, proč je Bali o tolik navštěvovanější destinací než sousedící Jáva, která oplývá stejně významným, ne-li významnějším přírodním i kulturním bohatstvím. Na základě kvalitativního dotazníkového šetření byla získána data potřebná ke komparaci vybraných srovnatelných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě.

4.3. Komparace výsledků dotazníkového šetření

V rámci kvalitativního výzkumu byl sestaven strukturovaný dotazník, z něhož byla získána data potřebná ke komparaci vybraných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě. Jak již bylo v metodice zmíněno, jednalo se o pět respondentů s různým vztahem k Indonésii, viz. tabulka č. 3. Respondenti byli takto vybráni záměrně, jelikož měl každý z nich možnost navštívit oba ostrovy za jiných podmínek a jejich odpovědi tedy mohou být odlišné a tím i přínosné. Výzkum proběhl v datech 29.9. – 17.12. 2017.

Následná komparace Bali a Jávy je seskupena do podkapitol podle tematických okruhů otázek dotazníku. Důraz je kladen nejen na rozdíly mezi sledovanými ostrovy, ale také mezi odpověďmi českých cestovatelů a obyvatel Jávy, neboť se jedná o naprosto odlišné pohledy. Cílem této komparace je zjistit, zda jsou vybrané ostrovy připraveny k rozvoji trvale udržitelného cestovního ruchu, nebo alespoň na cestě k budoucí udržitelnosti turistických oblastí. Z výsledků dotazníkového šetření by také mělo vyplynout, proč je Bali o tolik navštěvovanější než sousedící Jáva.

PŘEHLED RESPONDENTŮ

	Pohlaví	Věk	Národnost	Rok návštěvy Bali, délka pobytu	Rok návštěvy Jávy, délka pobytu
<i>Respondent 1</i>	Žena	21	Česká	2016, 5 dní	2016, 2 měsíce
<i>Respondent 2</i>	Žena	21	Česká	2017, 4 dny	2017, 2 měsíce
<i>Respondent 3</i>	Muž	35	Česká	2012, 10 dní	2012, týden
<i>Respondent 4</i>	Žena	22	Indonéská	2012, 5 dní	Trvalý pobyt
<i>Respondent 5</i>	Žena	17	Indonéská	2015, 3 dny	Trvalý pobyt

Tabulka 3: Přehled respondentů. Zdroj: Autor, 2018

4.3.1. Socio-ekonomický potenciál

- Jak dle Vás reagují místní obyvatelé na turisty? (radostně, neutrálně, agresivně)
Prosím rozved'te.

V případě Bali na tuto otázku odpověděli všichni respondenti téměř shodně. Místní obyvatelé podle odpovědí reagují na cizince radostně, jelikož v nich vidí zdroj příjmu a jak odpověděl respondent č. 3, je to z části dáno také místním náboženstvím a postojem k životu. Reakce však nejsou nikterak přehnané, jelikož jsou místní na turisty už léta zvyklí, tudíž pro ně nejsou nic nového.

Totéž nelze tvrdit o Jávě. Čeští respondenti se shodli, že vzhledem k nízké koncentraci turistů, reagují místní na cizince šokovaně (v dobrém slova smyslu), chtějí se za každou cenu s cizinci vyfotit, ukazují si na ně, upřeně na ně koukají a často i sahají. Toto se děje především v méně turistických oblastech, příklad byl uveden konkrétně na městě Semarang. V Jakartě, kde je koncentrace turistů vyšší, reagují dle odpovědí místní obyvatelé na turisty neutrálně. Z pohledu indonéských respondentek reagují místní obyvatelé na cizince nervózně a určitým způsobem děsivě, čímž je myšleno upřené zírání, které dle odpovědí respondentek Indonésané přímo milují.

- Považujete ostrov za bezpečný? Prosím rozved'te.

V případě Bali odpovídali čeští respondenti různě. I když primární odpověď všech respondentů byla ANO, každý z nich dále uvedl různé důvody, které stoprocentní bezpečnost zpochybňují. Jednalo se konkrétně o nebezpečnou dopravu na silnicích, divoký noční život a z něho plynoucí hrozby a respondent č. 3 dokonce uvedl jistou možnost výskytu teroristických útoků. Oproti tomu indonéské respondentky uvedly, že považují ostrov rozhodně za bezpečný.

Odpovědi místních a českých respondentů se lišily i v případě Jávy. Čeští cestovatelé se během svého pobytu nesečkali s konfliktem, přičemž respondentka č. 2 uvedla, že se na Jávě cítila bezpečněji, nežli doma a nebála se zeptat o pomoc. Respondentka č. 1 se však setkala během svého pobytu s nepříjemnou situací při dopravní nehodě. Došlo ke střetu motorčky s osobním vozem. Respondentka v tuto chvíli večeřela s hostitelskou rodinou v místní restauraci. Rodina byla míšená, matka byla Indonésanka a otec Nizozemec. Respondentka nehodu viděla a chtěla pomoci,

přičemž ji otec zastavil a vysvětlil jí, že jakmile se k nehodě přiblíží, vina padne na ni, ač se nehody vůbec neúčastnila, protože je cizinka. Lidé jsou na Jávě milí a velice přátelští, nedojde-li ke konfliktu či k placení. To se potvrdilo také odpověďmi získanými od indonéských respondentek, které se na ostrově příliš bezpečně necítí. V oblasti Semarangu je navíc známý výskyt kriminality na silnicích v nočních hodinách.

- Jak velká je jazyková bariéra mezi místními a turisty?

Všech pět respondentů se shodlo, že na Bali je jazyková bariéra mezi místními a cizinci minimální, jelikož turismus pro ostrov znamená zdroj příjmu, což si místní obyvatelé dobře uvědomují. Indonéská respondentka uvedla, že vzhledem k vysokému koncentraci turistů zde angličtina mezi místními přirozeně vyplynula. Nevznikají tu tedy problémy s komunikací a turisty to tudíž neodrazuje od návštěvy ostrova.

Stejně tak v případě Jávy se odpovědi respondentů velmi shodují. Z odpovědí však vyplývá, že jazyková bariéra mezi obyvateli Jávy a turisty je velká. Anglicky umí jen zlomek populace, především studenti. Bez alespoň základních znalostí místního jazyka Bahasa nebo místních přátel si cizinci jen těžko objednájí jídlo v restauracích, či přivolají odvoz. Ve významných turistických oblastech jako je Jakarta nebo Yogyakarta však místní angličtinu ovládají.

- Pro jakou část obyvatelstva je cestovní ruch zdrojem příjmu?

Čeští respondenti odpověděli, že dle jejich názoru směřují příjmy z cestovního ruchu především do kapes majitelů ubytovacích a stravovacích zařízení a jejich zaměstnanců, což je významná část balijské populace. Indonéské respondentky mají však jiný pohled na tuto problematiku. Podle jejich odpovědí směřují nejvyšší výdělků vládě, která následně investuje do rozvoje turistických oblastí. Místním obyvatelům pak plynou příjmy z cestovního ruchu zejména v nejvíce turistických oblastech jako jsou Kuta, Ubud nebo Legian.

Na rozdíl od Bali, které je turismem živěné, na Jávě prozatím zůstává cestovní ruch v pozadí. Z odpovědí všech respondentů vyplývá, že turismus představuje zdroj příjmu pouze pro nepatrnou část obyvatel. Těmi jsou znovu majitelé a zaměstnanci restauračních a ubytovacích zařízení a podle odpovědí indonéských respondentek je to opět vláda. Nejvýznamnějšími místy je Jakarta, Yogyakarta, Surabaya nebo Malang.

- Připadá Vám, že příjmy z cestovního ruchu posilují sociální nerovnosti obyvatel Bali/Jávy? Pokud možno, uveďte příklad.

V případě Bali odpověděli všichni respondenti na tuto otázku ANO. Ovšem pohledy indonéských a českých respondentů se lišily. Čeští cestovatelé shodně uvedli, že jsou na ostrově sociální nerovnosti velmi dobře viditelné. Ač je ekonomická situace ostrova závislá na příjmech z cestovního ruchu a na první pohled je do tohoto procesu zapojena většina místních obyvatel, stále zde žijí lidé, kteří se živí chovem a zemědělstvím. Tito lidé rozhodně nedosahují na příjmy z cestovního ruchu. Indonéské respondentky vnímají za velice výnosné spropitné, příjmy zaměstnanců v cestovním ruchu nejsou samy o sobě příliš vysoké.

Tento jev se však podle odpovědí všech respondentů na sousedící Jávě nijak výrazně neprojevuje. Respondenti jednotně odpověděli, že příjmy z cestovního ruchu na Jávě nemají podíl na zapříčinění sociálních nerovností, jelikož turismus nedostává příliš prostoru, a tudíž nezaměstnává na tolik podstatnou část obyvatelstva. Respondent č. 3 uvedl, že se tento jev může objevit v turistických centrech jako je Jakarta či Yogyakarta, jedná se však pouze o malou část obyvatelstva. Ovšem příjmy aktérů cestovního ruchu jsou v tomto případě s ostatními profesemi jen těžko srovnatelné vzhledem k ochotě turistů připlatit si za nabízené unikátní služby. Tak či tak se stále jedná o pouhý zlomek populace zapojené do cestovního ruchu, která nemá viditelný vliv na posilování sociální nerovnosti obyvatel Jávy.

- Myslíte si, že v důsledku turismu dochází k urbanizaci? Pokud možno, uveďte příklad.

Na tuto otázku v části věnované Bali odpověděla pouze jedna česká respondentka a dvě indonéské respondentky, ostatní dotazovaní uvedli, že na tuto otázku nedokáží odpovědět vzhledem ke krátkému pobytu. Ač byly získány pouze tři odpovědi, projevily se zde dva různé pohledy na situaci. Česká respondentka uvedla, že z jejího pohledu k urbanizaci v důsledku turismu nedochází, jelikož je ostrov příliš malý a cestovní ruch vládne téměř každému koutu ostrova, proto lidé nemají potřebu „stahovat“ se do měst. Jedním z měst, kde se tento jev může objevit, je město Kuta. Dle respondentky č. 1 se sem stahuje veliké množství turistů, je zde mnoho hotelových resortů a rozprostírá se zde proslulá Kuta Beach. Indonéské respondentky se s touto

odpovědí příliš neztotožňovaly. Naopak obě dvě uvedly, že k urbanizaci v důsledku turismu dochází vcelku pravidelně z důvodu výskytu pracovních příležitostí a možnosti vyšších příjmů. Lidé se sice stahují do měst za prací, ovšem obydlené jsou i zapadlé kouty ostrova, kam se cestovní ruch také rozrostl a přináší lidem výdělky.

O Jávě to však podle získaných odpovědí neplatí. Všichni respondenti na otázku, zda dochází v důsledku turismu na Jávě k urbanizaci, odpověděli NE. Jako důvod nejčastěji uvedli postavení turismu na ostrově, kterému dodnes není věnována natolik velká pozornost, aby měl významný vliv na urbanizaci. Indonéská respondentka č. 4 na tuto otázku odpověděla: *„Na Jávě se to neděje přímo v důsledku turismu, ale stává se to. K urbanizaci dochází více ve městech s vyššími životními náklady jako je Jakarta, Surabaya, Bandung. Mnoho lidí se stěhuje do těchto měst, aby našli lepší život a plat, ale není to zapříčiněno turismem.“* Z odpovědí je tedy zřejmé, že k urbanizaci na Jávě dochází přirozeně z důvodu výskytu pracovních příležitostí a vyšší životní úrovně, stejně tak jako kdekoliv ve světě i bez nutnosti výskytu cestovního ruchu.

4.3.2. Kulturní potenciál

- Máte dojem, že dochází v důsledku turismu k vyhlazování typických prvků místní kultury? Pokud možno, uveďte příklad.

Na tuto otázku odpovídali respondenti různě. Co se Bali týče, pouze respondentka č. 2 odpověděla, že dle jejího názoru k vyhlazování typických prvků místní kultury dochází, a že je ostrov přizpůsobován komfortu turistů. Ostatní čeští respondenti reagovali opačně. Dopad turismu na místní kulturu vnímali spíše pozitivně, a to z pohledu možnosti investic do udržování kulturně-historických památek v dobrém stavu. Jako další důvod uvedli, že turisté na Bali kulturu vyhledávají a je vedle pláží a přírody hlavní motivací k návštěvě ostrova. Nejedná se však pouze o hmotné kulturní památky, ale také o tradiční balijské tance, hinduistické obřady a ostatní tradice. Indonéské respondentky se shodly, že Balijsci stále udržují tradice, ale například balijské tance předvádí více turistům pro zábavu než pro původní účely. Památky také ztrácí svoji autenticitu kvůli velkému množství turistů. Respondentka č. 4 na tuto otázku odpověděla vcelku jasně: *„Pokud vím, používají se spíše k původním účelům, ale každý chrám či sakrální místo na Bali se stalo také turistickou atrakcí. Místní*

stále mají velmi striktní pravidla, co se se smí a nesmí uvnitř chrámu. Například dívky mají při menstruaci zákaz vstupu do chrámu z důvodu čistoty. Balijsci také začínají každý ceremoniál od úplného začátku znovu.“ Z odpovědí tedy vyplývá, že ač je Bali turisty velmi vyhledávané, Balijsci se snaží udržet a zachovat své rozmanité kulturní dědictví, které berou velmi vážně.

V případě Jávy se všichni respondenti shodli, že v důsledku turismu k vyhlazování prvků místní kultury nedochází. Ostrov je velmi autentický a tím také zajímavý pro cestovní ruch. I přes to respondentka č. 4 uvedla, že kulturně-historické památky na střední Jávě slouží především jako turistické atrakce.

- Slouží kulturně-historické památky k původním účelům nebo jako turistické atrakce?

Jak již bylo zmíněno, Balijsci si na kulturu potrpí. Ač se odpovědi respondentů zprvu lišily, došli vždy ke stejnému závěru. Obě české respondentky uvedly, že kulturně-historické památky slouží jako turistické atrakce, ačkoli v několika z nich stále žijí mniši. Se stejným názorem přišel také český cestovatel, podle něhož slouží většina hinduistických chrámů k původním účelům, i když tam mají turisté přístup, za předpokladu uctivého chování a vyzutých bot. Vstup do chrámů bývá bezplatný, nebo za symbolickou částku indonéských rupií. Indonéské respondentky se k tomuto názoru také přidaly a doplnily, že si místní potrpí na čistotu míst spjatých s vírou a ceremoniály všeho druhu. I když se na první pohled může zdát, že jde místním jen o čistou víru a udržení tradic, je nutno připočíst fakt, že se jedná o velký magnet pro turisty, což si Balijsci dobře uvědomují a snaží se tak z turismu vytěžit maximum.

Obr. 8: Zahalené turistiky v hinduistickém chrámu. Foto: Autor, 2016

Obr. 9: Cestovní ruch na Bali. Foto: Autor, 2016

Na Jávě podle odpovědí respondentů slouží kulturně historické památky z padesáti procent pro původní účely a z padesáti procent jako turistické atrakce. Na ostrově leží dva obrovské chrámové komplexy zapsané na listu světového dědictví UNESCO. Konkrétně se jedná o buddhistický Borobudur a hinduistický Prambanan. Tyto chrámové komplexy jsou nejnavštěvovanějšími památkami Jávy a je náhodou, že se oba nachází v oblasti Yogyakarta jen pár kilometrů od sebe.

- Liší se na Bali/Jávě ceny vstupů na kulturně-historické památky pro místní a pro cizince?

Bali tímto indonéským fenoménem netrpí. Podle odpovědí respondentů se na Bali ceny vstupů na kulturně-historické památky pro místní a pro cizince neliší a na řadu z nich je vstup zdarma nebo za dobrovolné vstupné. Respondentka číslo 4 uvedla, že je překvapivé, jak se Balijsci staví k této záležitosti, vzhledem k tomu, jak to funguje na okolních indonéských ostrovech. Pravděpodobně je to dáno tím, že se na Bali pohybuje více turistů než Indonésanů, a proto by rozdíly v cenách neměly příliš velký smysl a rozhodně by to nemělo pozitivní vliv na turisty obecně. To by vedlo k demotivaci a znechucení turistů, kteří jsou pro ostrov nesmírně důležití. Konec konců Balijsci z turismu těží při každé příležitosti. Cestovní ruch zde zasahuje do všech sektorů ekonomiky a žene ji kupředu.

Mezi Jávou a Bali je v tomto případě diametrální rozdíl. Všech pět respondentů se shodlo, že se ceny vstupů na kulturně-historické památky pro místní a pro cizince liší rapidně, a jak uvedla respondentka č. 4, na některých místech i pětinasobně. Nejlepší ukázkou jsou ceny vstupného na nejproslulejší památky Jávy, konkrétně buddhistický Borobudur a hinduistický Prambanan. V roce 2016 činilo vstupné na Borobudur pro cizince 400.000 IDR, zatímco místní zaplatili 270.000 IDR. Respondentka č. 1 se během svého pobytu na Jávě setkala s nepříjemnou situací. Navštívit Borobudur se vydala se třemi Evropankami a přítelkyní Indonésankou. Místní slečna šla zařídit vstupenky a koupila všech pět v ceně pro domorodce, přičemž za dívkami po chvíli přišel místní pracovník, zkontroloval vstupenky a následovalo divadlo, při kterém vykřikoval, že si dívky koupily levnější vstupné. Místní se začali pobouřeně otáčet a dívky musely rozdíl doplatit. Indonésané jsou milí, přátelští lidé, kteří by se „rozkrájeli“, aby mohli pomoci. Jakmile však dojde na peníze či nějaký konflikt, cizinci jsou na první mušce.

4.3.3. Realizační předpoklady

- Došlo díky turismu k posílení infrastruktury?

V případě Bali odpověděli s výjimkou respondentky č. 1 všichni kladně. Uvedli, že posílení infrastruktury je viditelné nejen v oblasti dopravy, ale především ve výstavbě hotelů, restauračních zařízení a celkově veřejném prostranství. Respondentka č. 1 na otázku, zda došlo k posílení infrastruktury odpověděla takto: „Nemyslím si. Doprava je tam šlehaná, nekoordinovaná, bez časového rozvrhu. Progres v infrastruktuře je ale vidět ve výstavbě hotelů, které jsou v dobrém stavu a mají velice schopný personál i na letišti v Denpasaru, které šlape jako hodinky“. Z odpovědí vyplývá, že se místní snaží infrastrukturu rozvíjet, ale stále je to Indonésie.

Na Bali a na Jávě se však místní snaží alespoň trochu držet krok se světem. Na ostrovech funguje aplikace GO-JEK, pomocí které si lidé snadno zavolají odvoz nejčastěji v podobě skútru. Řidič si svého klienta snadno nalezne prostřednictvím GPS, stejně tak může klient sledovat svého řidiče a případně mu pomoci s navigací k místu, kde se nachází. Klient v aplikaci vidí přesnou částku, kterou za cestu zaplatí, aby nedocházelo k nedorozumění, jako to bývá s taxikáři. GO-JEK nabízí také automobilovou dopravu, nebo například rozvoz jídla či masérské služby až do domova. Bez těchto doplňkových služeb lze GO-JEK přirovnat například k známému Uberu, který podobně funguje v Americe či Evropě. GO-JEK ocení především turisté, vzhledem k nízkým cenám a jednoduchosti dopravit se z jakéhokoli místa, přesně do bodu, kam potřebuje, aniž by předcházelo složité vysvětlování nejspíše v Bahase, vzhledem k jazykové nevybavenosti Indonésanů.

Jelikož je Jáva o mnoho méně poznamenaná turismem než sousedící Bali, dá se předpokládat, že cestovní ruch nebude mít na infrastrukturu významný vliv. Tomu odpovídají také reakce respondentů. České respondentky se shodly, že turismus místní infrastrukturu neovlivňuje. Jejich odpovědi lze chápat vzhledem k pobytu dívek v Semarangu mimo turistická centra. Český respondent č. 3 a obě indonéské respondentky uvedli, že k posílení infrastruktury v důsledku turismu dochází pouze v určitých oblastech s vysokým výskytem cestovního ruchu, jako je hlavní město Jakarta nebo Yogyakarta, v jejíž oblasti leží proslulé chrámy Borobudur a Prambanan. V ostatních oblastech ovšem k posílení infrastruktury dochází také, nikoli však v důsledku cestovního ruchu, ale v rámci přirozeného rozvoje.

- Vzniká na Bali mnoho nových hotelů a turistických resortů?

Bali turismem žije, proto není divu, že všichni respondenti na tuto otázku jednotně odpověděli ANO. Dále uvedli, že nejvíce hotelů vzniká hlavně v jižní části ostrova. Respondentka č. 4 na otázku, zda vzniká na Bali mnoho nových hotelů napsala: „Rozhodně ano, především zahraniční podnikatelé investují všechny svoje peníze do stavby hotelů a rezortů v blízkosti pláží s vidinou zisku. A funguje to“. Z toho vyplývá, že do rozvoje ostrova vkládají kapitál také zahraniční investoři, kteří vidí v Bali budoucnost. Otázkou je, zda se povede udržet ostrov v dobrém stavu i do budoucna a vidina zisku nezaslepí místním a investorům oči. Hrozí nebezpečí, že se ostrov stane betonovou „džunglí“ a přijde o své přírodní bohatství a autenticitu, jako se to stalo například na vietnamském ostrově Phu Quoc. Velký zájem vietnamské vlády nalákat na ostrov zahraniční turisty způsobil ztrátu panenské přírody a ostrov je nyní jedním velkým stavenišťem díky nenasytnosti lidí, kteří nepřemýšlí nad následky svých činností.

U Jávy totéž dle očekávání neplatí. Opět zde hraje roli malá přítomnost turismu, z čehož jasně vyplývá, že ostrov není „posetý“ hotely. Podle respondentů však nové hotely vznikají v určitých turistických oblastech jako je opět Jakarta či Yogyakarta. Z odpovědí lze předpokládat, že místní obyvatelé pečují o turismus na místech, kde se již vyskytuje, ale příliš se nesnaží o jeho expanzi. Jáva má však i navzdory horším realizačním podmínkám obrovský potenciál cestovního ruchu z pohledu přírodního a kulturního bohatství. Ostrov nabízí pláže, hory, sopky a přírodní rozmanitost. Navíc díky multikulturnímu životu se na ostrově sešlo hned několik druhů náboženství, což činí ostrov zajímavým také z kulturní stránky.

- Fungují na Bali/Jávě cestovní kanceláře?

V případě Bali je odpověď na tuto otázku vcelku jasná. Všichni respondenti odpověděli, že na Bali funguje velké množství cestovních kanceláří a agentur. Respondentka č. 1 uvedla, že je velice snadné cestovní kancelář najít a také se následně domluvit na ceně výletu, který kancelář nabízí. Balijsci často své služby či výrobky nadceňují a následně s turisty smlouvají. Respondentka č. 1 se dokonce setkala se situací, kdy suvenýr přijala za původní vysokou cenu a prodavač byl smutný, že získal peníze tak jednoduše a bez zábavy, na kterou čekal. V cestovních kancelářích to takto

nefunguje, není však výjimkou, že jsou prodejci ochotní z původní ceny slevit nějaké to procento, obzvláště, když se turista otočí a předstírá odchod ke konkurenci.

Na Jávě podle odpovědí respondentů fungují cestovní kanceláře zatím v omezené míře. Respondentka č. 4 na tuto otázku reagovala takto: „*Ano, cestovní kanceláře na Jávě fungují, především na místech, kam je těžké se dostat, jako je třeba Karimunjawa, malé ostrovy a hory.*“ Karimunjawa je dobrým příkladem, jak to na Jávě funguje s cestovním ruchem. Koupí-li si skupina turistů jakéhokoli jiného než indonéského původu třídní zájezd na kouzelné souostroví Karimunjawa přiléhající ze severu k Jávě, zaplatí v přepočtu zhruba 2.500 Kč. Ti šťastnější, kteří mají přítele Indonésana, ochotného zájezd skupině osobně zařídit, zaplatí za ty samé služby necelých 1.500 Kč. Tento problém turismu nikterak neprospívá. Ten samý případ se odehrává v pouličních restauracích. Turisté s místním přítelem zaplatí většinou třetinu ceny, než když se na oběd či večeři vydají sami. V tu chvíli personál přestává mluvit anglicky a ceny na jídelním lístku neplatí.

4.3.4. Přírodní potenciál

- Vyberte si jednu přírodní rezervaci/park, který jste navštívili a popište charakter místa.

<i>Přírodní parky/rezervace na Bali</i>			
	Respondentka č. 2	Respondent č. 3	Respondentka č. 4
Název parku/rezervace:	Sangeh Monkey Forest	Monkey Forest	Tanjung Benoa
Charakter:	Opičí rezervace	Opičí rezervace	Želví rezervace
Kdo o místo pečuje:	Místní obyvatelé	-	Vláda
Množství turistů:	V sezóně vysoké	Obrovské	Docela vysoké
Dopad turismu:	Přelidněnost	Atrakce	Atrakce
Čistota rezervace/parku:	Dobrá	Dostačující	Velmi špatná

Tabulka 4: Přírodní rezervace/parky na Bali. Zdroj: Autor, 2018

Na tuto otázku odpověděli v případě Bali pouze tři z pěti respondentů. Ostatní uvedli, že neměli možnost přírodní park či rezervaci navštívit, vzhledem ke krátkému pobytu. Z tabulky č. 4 vyplývá, že zájem turistů o přírodní parky a rezervace je vysoký, i navzdory horší čistotě. Již z předchozích odpovědí ohledně přírodních rezervací bylo zřejmé, že jejich péči a rozvoj má na starost z většiny indonéská vláda a místní obyvatelé pracující v rezervacích. Jelikož je o tyto místa velký zájem ze strany turistů, z rezervací se stávají přelidněné atrakce. Respondentka č. 4 také uvedla, že kupříkladu v želví rezervaci, kterou na Bali navštívila, jsou v nebezpečné blízkosti želv vystavěny nafukovací atrakce ohrožující život želv a rezervace je ve velmi špatném stavu.

<i>Přírodní parky/rezervace na Jávě</i>					
	*Resp. č. 1	Resp. č. 2	Resp. č. 3	Resp. č. 4	Resp. č. 5
Název parku/rezervace:	Monkey Cave	Krio Cave	Borobudur	Karimunjawa	Pangandaran
Charakter:	Opičí rezervace	Opičí rezervace	Chrám s rezervací	Ostrovy, pláže, žraloci	Bílé pláže
Kdo o místo pečuje:	Místní obyvatelé	-	-	Místní a vláda	Vláda
Množství turistů:	Malé	Udržitelné	Obrovské	Podle počasí	-
Dopad turismu:	Horší jsou činnosti místních	Útěk opic	Velké příjmy	Přliv cizinců	-
Čistota rezervace/parku:	Velmi špatná	Znečištěná	Dostačující	Slušná	8 z 10

Tabulka 5: Přírodní rezervace/parky na Jávě. Zdroj: Autor, 2018

*Resp. = Respondent

Na Jávě se vyskytuje spousta přírodních parků a rezervací různého charakteru, avšak jejich stav většinou není příliš dobrý. Z tabulky č. 5 vyplývá, že proslulá místa, jako je chrámový komplex s přílehlou přírodní rezervací Borobudur, jsou udržována v dobrém stavu vzhledem k četnosti turistů. Menším odlehlým rezervacím, jako je Monkey Cave ležící v blízkosti města Semarang, se však příliš péče nedostává. Vliv

turismu je zde minimální. Mnohem horší dopad mají naopak činnosti místních obyvatel. Není nezvyklé vidět ostrov z plastových lahví přímo uprostřed rezervace.

- Má turismus vliv na znečištěné ovzduší? Prosím rozved'te.

Všichni respondenti se shodli, že na Bali turismus na znečištěné ovzduší vliv nemá. To má na svědomí místní doprava, která se zde odehrává především na skútrech, které mají na ovzduší velmi špatný vliv. Na druhou stranu je Bali vcelku malý ostrov a mořský vzduch se zde neustále točí, tudíž výfukové zplodiny nejsou natolik agresivní, jako například ve velkých městech na okolních ostrovech. Respondenti také uvedli, že turismus má negativní dopad spíše na půdu a vodu. Na plážích zůstávají po turistech odpadky, které se následně dostávají do moře a znečišťují tak nejen pobřeží.

Cestovní ruch nemá vliv ani na ovzduší Jávy. Zde se projevuje zmíněný problém množství výfukových plynů ve městech. Na ostrově vlastní téměř každá rodina alespoň jeden skútr a je nutno podotknout, že na Jávě žije více než 140 milionů lidí. Zařazení do provozu bez roušky zakrývající nos a ústa je zdraví nebezpečné a téměř nemožné. Řidiči skútrů společnosti GO-JEK proto nabízí klientům mimo helmy také roušky. Taková doprava má obrovský dopad nejen na ovzduší, ale na celé životní prostředí a zdraví místních obyvatel, kteří se bez roušky nemohou po městě pohybovat.

Na skútrech se na Jávě také odehrává veškerý pohyb. Ve městech často chybí chodníky a chůze kolem silnic je nebezpečná a více méně nemožná. Silnice ve městech lemují nejrůznější přístřešky, kde místní lidé opravují motorky, prodávají ovoce a nejrůznější občerstvení, nebo jenom posedávají a sledují život kolem sebe. Provoz na Jávě je neřízený a nebezpečný. Na první pohled se zdá být vše v pořádku. Silnice jsou rozdělené na pruhy, semaforey fungují a každých sto metrů je k vidění přechod pro chodce. Opak je ale pravdou. V husté dopravě se semaforey řídí jen malé procento řidičů, přechody slouží pouze pro ozdobu, chodci se musí jednoduše vydat kupředu, jelikož řidiči nikdy nezastaví a každý se řídí heslem „kdo troubí, ten jede“. Ve městě jsou chodci především turisté. Místní lidé se chůzi na slunci vyhýbají kvůli riziku ztmavnutí kůže, kterou se snaží udržovat co nejsvětlejší. Proto jezdí na skútrech zahalení od hlavy k patě, často v pletených rukavicích zakrývajících celé prsty i navzdory velice horkému počasí.

- Zaznamenal/a jste na Jávě/Bali změnu rázu krajiny zapříčiněnou turismem? Pokud ano, uveďte příklad.

Změnu rázu krajiny na Bali zaznamenali respondenti z pohledu výstavby nových hotelů okolo pláží i mimo ně. Jako další faktor uvedli zvýšené množství odpadků zapříčiněné nešetrným chováním turistů, které ovšem vidí u místních.

Vzhledem k malé přítomnosti turismu respondenti na Jávě změnu rázu krajiny zapříčiněnou turismem nezaznamenali. Respondent č. 3 doplnil, že krajinný ráz se na Jávě mění především kvůli zemědělství.

- Jaký máte názor na nakládání s odpady na Bali/Jávě a jak to ovlivňuje cestovní ruch?

Způsob nakládání s odpady je v Indonésii na velmi špatné úrovni. Tímto problémem trpí i proslulé Bali. Dle odpovědí respondentů však nakládání s odpadem nemá negativní vliv na cestovní ruch. To je pravděpodobně dáno módností destinace, o kterou je stále obrovský zájem. Všichni respondenti se však k tomuto problému vyjádřili velmi negativně. Respondentka č. 1 zmínila, že *„místní se snaží udržovat v čistotě oblasti okolo turistických atraktivit, nedaří se jim to ale po celém ostrově. Navíc při místních teplotách odpady tlejí a jsou cítit na míle daleko, hlavní turistické oblasti jsou ovšem vcelku čisté.“* Velkým problémem zůstává, že lidé odpady jen tak odhazují a jak uvedl respondent č. 3, na ostrově vzniká velké množství smetišť a nikdo tento problém neřeší. Respondentka č. 4 reagovala na otázku takto: *„Když jsem tam byla, bylo to velmi špatné. Je vcelku těžké najít v blízkosti odpadkový koš a někteří lidé odhazují odpady přímo do moře, protože nevědí, co s nimi dělat.“* Studentka zčásti přiblížila zárodek problému povalujících se odpadků na ulicích. Je až překvapivé, že v jednadvacátém století je člověk schopný odhazovat odpady do přírody jen proto, že nenašel odpadkový koš i přes to, že jsou již dávno známé následky takového jednání. Souvisejícím problémem zůstává čistota kohoutkové vody. Dodnes si lidé na Bali i okolních ostrovech kupují balenou vodu, jelikož kohoutková voda je plná škodlivin.

Jáva bohužel trpí stejným problémem. Všichni respondenti se shodli, že lidé zde s odpady nakládají naprosto nepřijatelným způsobem bez ohledu na životní prostředí a vlastní zdraví. Na Bali jsou k vidění uklízeči, kteří jednou za den společně s hinduistickými oběťmi bohům v podobě malých mističek z palmových listů ležících

na zemi před vchodovými dveřmi, uklidí také poblíž se válející odpadky. Na Jávě si s tím nikdo hlavu neláme. Respondentka č. 5 uvedla: „Na Jávě žije nejpočetnější populace Indonésie. Na některých místech se s odpadem nakládá dobře, ale na většině míst ne. Yogyakarta například nakládá s odpadem ukázkově, dokonce lépe než Jakarta a turisté pak raději navštěvují Yogyakarta.“ Z odpovědi vyplývá, že špatné nakládání s odpady na Jávě má negativní vliv na turismus, který není dodnes nijak značně rozvinutý.

Z pohledu životního cyklu destinace se Jáva nachází ve fázi vtažení, kdy byla oblast turismem již objevena a nyní vykrytalizovaly hlavní turistické atraktivity místa a začíná být o destinaci stále větší zájem, viz. kapitola 3.4. Bali již touto fází životního cyklu prošlo a nachází se ve fázi rozvoje. Pro destinaci se stal turismus stěžejním zdrojem příjmu. To je spjaté také s negativními dopady, jako může být přelidněnost nebo ztráta autenticity místa. V tuto chvíli je důležité, aby ostrov nepřekročil únosnou kapacitu rozvoje cestovního ruchu a zachoval si své hodnoty, viz. kapitola 3.2.3.

4.3.5. Hodnocení předpokladů cestovního ruchu

V této sekci dotazníku byla sestavena tabulka hodnocení jednotlivých předpokladů cestovního ruchu, viz příloha č. 1, otázka 20. Respondenti byli vyzváni ohodnotit jednotlivé předpoklady od jedné (velmi špatné) do pěti (výborné).

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY (BALI)

PŘEDPOKLAD	Poloha	Podnebí	Flóra	Fauna	Pláže	Přírodní rezervace/parky	Kulturní památky
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	5	5	5	5	4	4	5

Tabulka 6: Lokalizační předpoklady (Bali). Zdroj: Autor, 2018

V části o Bali se respondenti ve svých odpovědích často shodli. První část byla věnována lokalizačním faktorům. Geografickou polohu, podnebí, flóru a faunu hodnotili 4 z 5 respondentů nejvyšším počtem bodů. Pláže a přírodní rezervace získaly v průměru 4 body. Z hodnocení vyplývá, že ačkoli jsou na ostrově krásné pláže a spousta přírodních rezervací, z environmentální stránky jsou znehodnoceny znečištěním a absencí ekologické odpovědnosti turistů a místních obyvatel, viz kapitola 3.3. zabývající se předpoklady udržitelnosti cestovního ruchu. Kulturně-

historické památky ohodnotili všichni respondenti nejvyšším počtem bodů, z čehož plyne, že jsou v dobrém stavu a místní obyvatelé o ně pečují.

REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY (BALI)

PŘEDPOKLAD	Dostupnost destinace	Silniční síť	Let. doprava	Kvalita ubytování	Možnost stravování	Možnost nákupů	Služby CR
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	4	3	4	4	5	4	4

Tabulka 7: Realizační předpoklady (Bali). Zdroj: Autor, 2018

Následující část tabulky byla věnována realizačním předpokladům. Dostupnost destinace byla v průměru ohodnocena čtyřmi body, stejně tak jako letecká doprava. Silniční síť už respondenti hodnotili pouze třemi body, vzhledem k dostupnosti oblastí, kvalitě cest a hustotě provozu. Kvalita ubytování byla ohodnocena čtyřmi body, je však nutno podotknout, že respondenti byli z většiny studenti a kvalitního ubytování pravděpodobně nevyužili. Možnost stravování ohodnotili všichni dotazovaní pěti body, čemuž odpovídá velké množství restauračních zařízení všech cenových relací rozmístěných po ostrově. Možnosti nakupování a služby cestovního ruchu byly hodnoceny čtyřmi body. Na ostrově jsou do cestovního ruchu zapojeni především místní obyvatelé, pro které turismus znamená zdroj příjmu. Jedná se o ukázkový případ propojení realizačních předpokladů s ekonomickými principy udržitelnosti.

SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY (BALI)

PŘEDPOKLAD	Bezpečnost	Hustota obyv.	Čistota ŽP	Vzdělanost obyvatel	Život. úroveň	Ekon. Vyspělost	Polit. stabilita
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	4	3	3	3	3	3	3

Tabulka 8: Selektivní předpoklady (Bali). Zdroj: Autor, 2018

Poslední část tabulky patří předpokladům selektivním. Bezpečnost respondenti ohodnotili čtyřmi body. Ostatní faktory jako hustota obyvatel, čistota prostředí, vzdělanost obyvatel, životní úroveň obyvatel, ekonomická vyspělost a politická stabilita byly v průměru ohodnoceny třemi body. Všechny tyto faktory jsou odrazem sociálních principů udržitelnosti, jako je kupříkladu kvalita místního života.

LOKALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY (JÁVA)

PŘEDPOKLAD	Poloha	Podnebí	Flóra	Fauna	Pláže	Přírodní rezervace/parky	Kulturní památky
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	5	4	4	4	4	4	4

Tabulka 9: Lokalizační předpoklady (Jáva). Zdroj: Autor, 2018

Stejným způsobem byla ohodnocena Jáva. Z lokalizačních předpokladů se dostalo pěti bodů pouze geografické poloze ostrova. Ostatní předpoklady jako podnebí, flóra, fauna, pláže, přírodní rezervace a kulturně historické památky hodnotili respondenti v průměru čtyřmi body. Pro zlepšení výsledků je nutné, aby se místní snažili o minimalizaci znečištění prostředí pro budoucí udržitelnost oblastí.

REALIZAČNÍ PŘEDPOKLADY (JÁVA)

PŘEDPOKLAD	Dostupnost destinace	Silniční síť	Let. doprava	Kvalita ubytování	Možnost stravování	Možnost nákupů	Služby CR
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	4	3	4	4	4	4	4

Tabulka 10: Realizační předpoklady (Jáva). Zdroj: Autor, 2018

Z realizačních předpokladů byla nejhůře hodnocena silniční síť, a to třemi body. Ostatní faktory jako letecká doprava, kvalita ubytování, možnosti stravování a nakupování a překvapivě i služby cestovního ruchu hodnotili respondenti čtyřmi body.

SELEKTIVNÍ PŘEDPOKLADY (JÁVA)

PŘEDPOKLAD	Bezpečnost	Hustota obyv.	Čistota ŽP	Vzdělanost obyvatel	Život. úroveň	Ekon. vyspělost	Polit. stabilita
PRŮMĚRNÁ ZNÁMKA	3	2	2,5	3	3	3	3

Tabulka 11: Selektivní předpoklady (Jáva). Zdroj: Autor, 2018

Selektivním předpokladům dotazovaní nepřipsali více než 3 body, konkrétně bezpečnosti, vzdělanosti a životní úrovni obyvatel, ekonomické vyspělosti a politické stabilitě. Čistota prostředí byla ohodnocena pouze 2,5 body a hustota obyvatel dokonce pouhými 2 body. Výsledky opět korespondují s kvalitou místního života.

4.3.6. Doplnující otázky

- S cestovateli z jakých států jste se setkal/a během Vašeho pobytu na Bali/Jávě?

Respondenti se Bali setkali nejvíce s Američany, Němci, Čechy, Angličany, Australany a Portugalci. Na Jávě se respondenti opět setkali nejvíce s Němci, Američany, Čechy a Australany, přibylo však velké zastoupení asijských zemí, konkrétně Japonska, Číny, Malajsie a Singapuru. Výsledky z dotazníkového šetření korespondují se statistikami Ministerstva cestovního ruchu Indonésie, vypovídajících o mezinárodním cestovním ruchu Indonésie, viz. kapitola 4.1. Nejvyšší zastoupení na cestovním ruchu Indonésie má právě Malajsie, Čína, Japonsko, USA a zmíněné evropské země přičemž počet mezinárodních návštěvníků každoročně stoupá.

- Jak hodnotíte Bali/Jávu jako cílovou destinaci cestovního ruchu?

Respondenti byli vyzváni, aby ohodnotili oba ostrovy na škále od jedné (neatraktivní) do desíti (bezkonkurenční) jako cílové destinace cestovního ruchu. V průměru získaly oba ostrovy 8 bodů z 10. Z toho plyne, že ačkoli jsou destinace na různém stupni vývoje, návštěvníci vnímají Jávu stejně atraktivní, jako Bali, což je významným ukazatelem a motivací pro budoucí rozvoj ostrova. Těmito výsledky se tedy potvrdil nevyužitý potenciál Jávy, stejně tak jako silná turistifikace ostrova Bali.

- Poznámky respondentů

Na konci obou částí dotazníku byl ponechán prostor respondentům pro doplnění vlastních myšlenek. Respondent č. 3 uvedl, že Bali je jednu z nejkrásnějších destinací světa, ale problémem zde stále zůstává doprava a odpady. Respondentka č. 2 doplnila, že ač se jedná o krásný ostrov, je Evropany často přeceňovaný kvůli módnosti destinace. Respondentka č. 5 napsala, že ji na ostrov stále táhne příroda, jídlo, místní lidé a styl života a ráda se na Bali vrátí.

Respondent č. 3 uvedl jako nevýhodu Jávy malou koncentraci významných památek a atraktivit. Ač má Jáva turistům co nabídnout, je pravda, že rozmístění atraktivit není příliš vhodné. Záchytné body jako je Jakarta, Bogor, chrámy Borobudur a Prambadan v oblasti Yogyakarta nebo sopka Bromo jsou rozmístěny na ploše celého ostrova.

5. SHRnutí A DISKUSE VÝSLEDKŮ

Tato kapitola je zpracována na základě výsledků dotazníkového šetření, které jsou zhodnoceny ve vazbě na stanovené výzkumné otázky.

Ostrov Bali a Jáva leží v těsné blízkosti, oba se pyšní přírodním i kulturním bohatstvím, ale liší se stupněm vývoje. Jednou z příčin je existence či absence cestovního ruchu, který vede k modernizaci a globalizaci destinací. Bali a Jáva jsou z pohledu životního cyklu destinace aktuálně na různých stupních vývoje. Jáva jako cílová destinace turistů již byla objevena a v tuto chvíli se pravděpodobně nachází ve fázi vtažení. Na ostrově vykrytalizovaly hlavní turistické atraktivity, kam směřují turisté a cestovní ruch se stal z části organizovaným. Další stupeň vývoje je podmíněn posílením infrastruktury a zapojením širšího obyvatelstva do rozvoje cestovního ruchu. Bali již tímto stupněm prošlo a podle výzkumu by se v tuto chvíli mohlo nacházet ve fázi rozvoje. Cestovní ruch je pro ostrov stěžejním zdrojem příjmu a hnací silou místní ekonomiky. Kvůli stále většímu zájmu o danou destinaci vzniká na ostrově velké množství hotelů a místní život je podřízen turismu. Pro zabránění úpadku destinace je nutné pracovat s únosnou kapacitou rozvoje cestovního ruchu a přijetí ekologické odpovědnosti.

Vybrané ostrově byly hodnoceny ze socio-ekonomického, kulturního, environmentálního a realizačního hlediska. Z pohledu socio-ekonomického se Bali a Jáva příliš neshodují. Místní obyvatelé jsou toho vhodným příkladem. Lidé na Bali jsou díky turismu jazykově vybavení, podnikatelsky smýšlející a s cizinci vychází bez problému, jelikož jsou s nimi v každodenním styku a znamenají pro ně zdroj příjmu. Na ostrově je bezpečno a celkový místní život je na indonéské poměry blíže k západnímu stylu života. Obyvatelé Jávy jsou v tomto ohledu méně vyspělí. Anglicky umí pouze zlomek populace a na cizince reagují velice překvapeně. Je zde k vidění spousta kontrastů mezi bohatstvím a chudobou, a to je také důsledkem absence střední třídy. Na Bali má turismus velký vliv na ekonomiku a kvalitu života místních obyvatel, kteří jsou do cestovního ruchu zapojeni, zatímco na Jávě zůstává dominantou zemědělství a v pozadí vyspělých měst a moderních nákupních centrech se rozprostírají rozsáhlé slumy. Přítomnost turismu na Bali nemá pouze pozitivní dopad. Cestovní ruch zde posiluje sociální nerovnosti obyvatel. Lidé, kteří se stali aktéry cestovního ruchu mají vyšší příjmy a lepší životní úroveň než obyvatelé, kteří se do turismu nezapojili.

V důsledku turismu na ostrově také dochází k urbanizaci. To samé se nedá tvrdit o Jávě z důvodu malé koncentrace cestovního ruchu.

Jedním z faktorů spojujících Bali a Jávu je kulturní bohatství. Oba ostrovy disponují nepřehledným množstvím kulturních památek významných pro cestovní ruch. Hinduistické Bali o své památky dobře pečuje, stejně tak jako o svoje tradice a umožňuje turistům do místní kultury proniknout. Spousta místních památek slouží k původním účelům i přes množství turistů, kteří často mají vstup zdarma a plně toho využívají. Může se zdát, že masivní cestovní ruch zastiňuje místní kulturu, ale Balijsci se snaží udržet své tradice při životě a hinduismus berou velmi vážně. Na Jávě došlo ke střetu hned několika druhů náboženství a díky kulturní rozmanitosti je na ostrově k vidění kostel postavený vedle mešity, buddhistické pagody či čínského chrámu, aniž by vznikaly konflikty. Jáva by mohla učit svět, co se kulturní tolerance týče. Při této nabídce kulturně-historických památek a jiných sakrálních staveb, by se Jáva mohla dostat do středu zájmu cestovního ruchu, problémem však zůstává, jak k turismu místní lidé přistupují. Ceny vstupů na kulturně-historické památky a jiná významná místa se několikanásobně liší pro místní a pro cizince, což turisty od návštěvy odrazuje. Tato místa z většiny neslouží k původním účelům a staly se z nich pouze atrakce pro turisty, kterých je na ostrově minimum. Každé náboženství má ovšem svou roli a tradice se předávají z generace na generaci, aniž by docházelo k mísení či ztrátě typických prvků jednotlivých kultur žijících na ostrově.

Bali a Jáva jsou na jiném stupni vývoje také z pohledu realizačních předpokladů cestovního ruchu. Na Bali vzniká mnoho nových hotelů a turistických resortů, funguje zde nespočet cestovních kanceláří a místní společně se zahraničními investory se celkově snaží vybudovat silnější infrastrukturu. Na Bali však v důsledku turismu následně dochází ke změnám krajinného rázu a ztrátě autenticity. V tomto ohledu Jáva za Bali opět zaostává. Hotely vznikají jen v určitých oblastech s vysokou koncentrací cestovního ruchu a místní se příliš nesnaží o jeho expanzi a zlepšení infrastruktury. Cestovní kanceláře zde fungují v omezené míře a specializují se především na těžko dostupné oblasti jako jsou malé přilehlé ostrovy či hory.

Velkou roli při výběru destinace hraje také životní prostředí.

Bali a Jáva jsou známé pro své přírodní bohatství a rozmanitost. Problémem na obou ostrovech zůstává nakládání s odpadem a celková environmentální odpovědnost. Ekologickým problémem zůstává znečištěné ovzduší. To však nemá na svědomí

cestovní ruch, ale místní „přehušťená“ doprava, které se kvůli výfukovým plynům obrovského množství skútrů nelze účastnit bez roušky zakrývající nos a ústa. Na jedné straně stojí neekologické jednání místních obyvatel a na straně druhé turismus a s ním spojené dopady na životní prostředí. Na Bali se místní snaží pečovat hlavně o významná turistická místa a atrakce, ale zbytek ostrova stále trpí špatným nakládáním s odpadem. Velkým problémem je na obou ostrovech čistota přírodních parků a rezervací. Není tedy pravda, že místní pečují o všechny turisty navštěvovaná místa a přírodní rezervace jsou toho na obou ostrovech důkazem. Studie zabývající se udržitelným rozvojem Bali částečně vysvětlila důvod, proč silně nábožensky a spirituálně založení Balijsi nepečují více o životní prostředí. Balijsi se řídí filozofií *Tri Hita Karana*, která znamená spojení člověka, přírody a bohů (Chevalier, Ketut, 2016:16). Autoři popisují (2016:16), že ačkoli se místní řídí spojením člověka s přírodou, vztah je pouze spirituální, nikoliv materiální, proto do této filozofie nespadá management nakládání s odpadem. Autoři dále tvrdí (2016:16), že jsou k tomuto problému Balijsi z většiny neuvědomělí a pro naplnění konceptu udržitelnosti oblasti je nutno docílit porozumění právě ze strany místních obyvatel. Jiná studie zabývající se rozvojem udržitelného cestovního ruchu Bali připisuje význam zapojení místních obyvatel do procesu pro docílení udržitelnosti. Posílení místních komunit je podle Sutawy (2012:1) důležité pro rozvoj udržitelného cestovního ruchu z důvodu uchování tradic, kulturních a přírodních hodnot. Vzhledem k existenci odborných publikací zabývajících se udržitelným rozvojem cestovního ruchu Indonésie odkazujících především na Bali, jakožto hlavní turistické centrum a image Indonésie se dá předpokládat, že Ministerstvo cestovního ruchu Indonésie a další zapojené organizace věnují všechnu pozornost Bali a ostatní ostrovy zůstávají v pozadí.

Bali bylo z pohledu přitažlivosti ohodnoceno v průměru devíti body z deseti. Nejvíce návštěvníků ročně na ostrov přijíždí z Austrálie, Malajsie, Taiwanu a z evropských zemí, mezi něž patří především Německo, Portugalsko nebo Anglie. Jáva jako cílová destinace turistů byla ohodnocena v průměru osmi body z deseti. Na ostrov přijíždí turisté ze stejných koutů světa jako na Bali. Na Jávě má na svědomí příliv zahraničních návštěvníků také nezisková studentská organizace AIESEC fungující téměř po celém světě, která ročně pořádá desítky dobrovolnických stáží také na indonéských ostrovech.

Z výsledků praktické části bakalářské práce vyplynuly odpovědi na dříve formulované výzkumné otázky:

- **Výzkumná otázka č. 1:** Jaký je rozdíl v realizačních předpokladech Bali a Jávy?

Odpověď na otázku č. 1: Bali je dobře dostupnou destinací s vyvinutou infrastrukturou. Na ostrově se vyskytuje kvalitní síť ubytovacích a stravovacích zařízení a cestovních kanceláří. Jáva disponuje dobrou dostupností, avšak místní infrastruktura má mezery. Na ostrově nefunguje dostatek ubytovacích zařízení a cestovních kanceláří.

- **Výzkumná otázka č. 2:** Jaký je rozdíl v lokalizačních předpokladech Bali a Jávy?

Odpověď na otázku č. 2: Bali a Jáva mají kromě geografické polohy společné také přírodní a kulturní bohatství. Jáva nabízí díky střetu mnoha náboženství různorodé kulturně-historické památky, zatímco památky na Bali jsou ovlivněny pouze hinduismem. Oba ostrovy mají veliký přírodní potenciál cestovního ruchu, který je ovšem negativně ovlivněn neekologickým nakládáním s odpadem.

- **Výzkumná otázka č. 3:** Jaký je rozdíl v selektivních předpokladech Bali a Jávy?

Odpověď na otázku č. 3: Bali je bezpečným ostrovem, jehož míra vyspělosti je na Indonéské poměry vysoká. Místní obyvatelé jsou díky turismu jazykově vybavení a zvyklí na styk se západní civilizací. Jáva v tomto ohledu za Bali zaostává. Ostrov je méně vyspělý a trpí vysokou hustotou obyvatel. S tím souvisí ekologické problémy ostrova a nízká životní úroveň obyvatel, na některých místech spojená s kriminalitou.

6. ZÁVĚRY A DOPORUČENÍ

Cílem bakalářské práce bylo vytvořit chybějící komparaci vybraných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a Jávě a získat odpověď, proč je Bali o tolik navštěvovanější destinací než sousedící Jáva.

Bali s Jávou si jsou velmi podobné a zároveň rozlišné, co se turismu a míry vyspělosti týče. Oba ostrovy disponují přírodním i kulturním bohatstvím, místní lidé jsou usměvaví a vstřícní a nikdo nikam nespěchá. Na druhý pohled je mezi ostrovy diametrální rozdíl. Bali je podřízené turismu, na kterém závisí celý místní život a ekonomika a Jáva zůstává autentickým soběstačným ostrovem, pro který turismus zatím zůstává v pozadí. Zatímco Bali získalo podobu jedné z nejoblíbenějších turistických destinací, Jáva je ostrov plný kontrastů mezi chudobou a bohatstvím, krásou a špínou, vyspělostí a zanedbaností.

Pokud si Jáva uvědomí své kulturní a přírodní bohatství a přestane odrazovat zahraniční návštěvníky závratnými cenami vstupů a snahou za každou cenu z nich vytěžit maximální možnou částku peněz, může se dostat do středu zájmu cestovního ruchu. S tím souvisí také zlepšení infrastruktury ostrova, která má stále velké mezery. Velmi důležité je také přijetí mezigenerační ekologické odpovědnosti a stálá péče o životní prostředí. Pokud takto Jáva učiní a vláda ji podpoří, její potenciál pro rozvoj cestovního ruchu dostane v budoucnu možnost být naplněn.

Bali je nádherný ostrov, což si dobře uvědomuje a plně toho využívá. Cestovní ruch se stal prioritou ostrova a je mu podřízen místní život. Ač s sebou turismus přinesl pracovní příležitosti a modernizaci, pro ostrov není pouze přínosem. Vše je spojeno také s utlačováním místního života, snižováním autenticity ostrova a dopadem na životní prostředí. Pokud si Bali uvědomí, že peníze nejsou všechno a že je důležité klást důraz na zachování kulturních prvků a přírodní rozmanitosti, bude ostrov zachován i pro další generace. Je však nezbytně nutné, aby došlo k nastolení jasných hranic návštěvnosti a expanze cestovního ruchu, jinak dojde k překročení únosné kapacity ostrova a s tím spojenému úpadku destinace.

Indonésie je úžasnou zemí tisíců ostrovů, jejichž příroda bere slova z úst, zemí kulturního střetu a obrovské tolerance, kterou by mohla učit svět a zemí nespočtu chutí. I přes nedostatky obou ostrovů, ať už jde o jazykovou bariéru, problém s čistotou nebo místní dopravu, kdo Indonésii navštívil, ten si ji zamiloval.

7. ZDROJE

7.1. Tištěné zdroje

BUTLER, Richard. The tourism area life cycle. Buffalo: Channel View Publications, c2006. ISBN isbn18-454-1025-4.

HRALA, Václav, ŠAFAŘÍK, Viktor, a kol. Geografie cestovního ruchu. 6., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Idea servis, 2013. ISBN 978-80-85970-79-1.

PÁSKOVÁ, Martina. *Udržitelnost cestovního ruchu*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-329-1.

PREISSOVÁ, Andrea, Martina CICHÁ a Lenka GULOVÁ. *Jinakost, předsudky, multikulturalismus: možnosti a limity multikulturní výchovy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3287-8.

ŠKVÁROVÁ, Veronika. *Indonésie: jak ji pozná málokdo*. Praha: Knižní klub, 2010. Universum (Knižní klub). ISBN 978-80-242-2732-0.

TROUSIL, Michal a Veronika JAŠÍKOVÁ. *Úvod do tvorby odborných prací*. Vyd. 2., rozš. Hradec Králové: Gaudemaus [i.e. Gaudeamus], 2015. ISBN 978-80-7435-542-4.

VENCLOVÁ, Kateřina, Jiří ŠTÝRSKÝ a Jiří ŠÍPEK. *Multikulturní rozdíly návštěvníků: multikulturalismus jako problém, komunikace a etiketa v odlišném kulturním prostředí, interkulturní rozdíly a jejich překonávání v turismu*. Chrudim: Vodní zdroje Chrudim, 2013. ISBN 978-80-905154-8-2.

VER BERKMOES, Ryan. *Indonésie*. Praha: Svojtka & Co., 2011. Z řady průvodců Lonely Planet. ISBN 978-80-256-0434-2.

VYSTOUPIL, Jiří a kol. *Základy cestovního ruchu*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. ISBN 80-210-4167-6.

ZELENKA, Josef a Martina PÁSKOVÁ. *Výkladový slovník cestovního ruchu*. Kompletně přeprac. a dopl. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.

ZELENKA, Josef. *Udržitelný cestovní ruch: management cestovního ruchu v chráněných územích*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2013. Recenzované monografie. ISBN 978-80-7435-244-7.

7.2. Elektronické zdroje

Odborné publikace

BÍNA, Jan. *Hodnocení potenciálu cestovního ruchu v obcích České republiky*. 2002. Urbanismus a územní rozvoj, ročník 5, číslo 2. [cit. 14.1.2017]. Dostupné z: https://is.muni.cz/el/1456/jaro2007/KRGCR/um/Hodnocen__potenci_lu_CR_v_obc_c_h_R_b_na.pdf

CHEVALIER, Sylvine & KETUT, Budarma. *Towards sustainable tourism in Bali: A Western paradigm in the face of Balinese cultural uniqueness*. [online]. 2016. ResearchGate. [cit. 14.4. 2018]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/308179509_Towards_sustainable_tourism_in_Bali_A_Western_paradigm_in_the_face_of_Balinese_cultural_uniqueness

SUTAWA, Gusti Kade. *Issues on Bali Tourism Development and Community Empowerment to Support Sustainable Tourism Development*. [online]. 2012. Science Direct. [cit. 14.4. 2018]. Dostupné z: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567112003565>

Ostatní elektronické zdroje

Agenda 21 for the Travel and Tourism Industry Towards Environmentally Sustainable Development [online]. 1996. [cit. 21.1.2018]. Dostupné z: <https://wwwv1.agora21.org/johannesburg/rapports/omt-a21.html>

Ministerstvo pro místní rozvoj. Destinační management a vytváření produktů cestovního ruchu: Cestovní ruch, udržitelný rozvoj a životní prostředí. [online]. 2006. [cit. 28.1.2018]. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/cc80193b-e4e8-4694-8a65-728df70a5fd8/GetFile14_2.pdf

Ministry of tourism of Republic of Indonesia. [online]. 2015. [cit. 22.2.2018]. Dostupné z: <http://kemenpar.go.id/asp/detil.asp?c=48&id=771>

Ministry of tourism of Republic of Indonesia. [online]. 2015. [cit. 1.3.2018]. Dostupné z: <http://kemenpar.go.id/asp/detil.asp?c=119&id=1480>

UNWTO. Sustainable development of tourism: Definition. [online]. 2005. [cit.5.3.2018]. Dostupné z: <http://sdt.unwto.org/content/about-us-5>

8. PŘÍLOHY

8.1. Příloha č. 1 - Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Opičí rezervace na Jávě, 2016. Foto: Autor.

Obrázek č. 2: Městský přístav ve Vietnamu, 2017. Foto: Autor.

Obrázek č. 3: Životní cyklus destinace s vyznačením převažujících typů návštěvníků, 2014. Zdroj: Pásková. Str. 94.

Obrázek č. 4: Borobudur, 2016. Foto: Autor

Obrázek č. 5: Ceny vstupů na Borobudur, 2016. Foto: Autor

Obrázek č. 6: Tanah Loh temple, 2016. Foto: Autor

Obrázek č. 7: Výroba masek pro hinduistický ceremoniál, 2016. Foto: Autor

Obrázek č. 8: Zahalené turistky v hinduistickém chrámu, 2016. Foto: Autor

Obrázek č. 9: Cestovní ruch na Bali, 2016. Foto: Autor

8.2. Příloha č. 2 - Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Vývoj příjezdů mezinárodních návštěvníků 2010-2014, 2015. Zdroj: Ministry of tourism Republic of Indonesia. Dostupné z: <http://kemenpar.go.id/asp/detil.asp?c=119&id=1482>

Tabulka č. 2: Vývoj domácích návštěvníků 2009-2013. Zdroj: Ministry of tourism Republic of Indonesia, 2015. Dostupné z: <http://kemenpar.go.id/asp/ringkasan.asp?c=120>

Tabulka č. 3: Přehled respondentů. Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 4: Přírodní rezervace/parky na Bali. Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 5: Přírodní rezervace/parky na Bali. Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 6: Lokalizační předpoklady (Bali). Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 7: Realizační předpoklady (Bali), Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 8: Selektivní předpoklady (Bali), Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 9: Lokalizační předpoklady (Jáva), Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 10: Realizační předpoklady (Jáva), Zdroj: Autor, 2018

Tabulka č. 11: Selektivní předpoklady (Jáva), Zdroj: Autor, 2018

8.3. Příloha č. 3: Dotazník k bakalářské práci

DOTAZNÍK K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Osobní údaje respondenta

VĚK:

NÁRODNOST:

MUŽ / ŽENA

Dobrý den,

věnujte prosím několik minut svého času vyplnění následujícího dotazníku.

1. ČÁST – BALI

- 1) Kdy jste navštívil/a Bali?
- 2) Za jakým účelem jste navštívil/a Bali?
- 3) Jak dlouhý byl Váš pobyt?
- 4) Jak dle Vás reagují místní obyvatelé na turisty? (radostně, neutrálně, agresivně)
Prosím rozved'te.
- 5) Považujete ostrov za bezpečný? Prosím rozved'te.
- 6) Jak velká je jazyková bariéra mezi místními a turisty?
- 7) Pro jakou část obyvatelstva je CR zdrojem příjmu?
- 8) Příklad Vám, že příjmy z cestovního ruchu posilují sociální nerovnosti obyvatel Bali?
Pokud možno, uveďte příklad.
- 9) Myslíte si, že v důsledku turismu dochází k urbanizaci? Pokud možno, uveďte příklad.
- 10) Máte dojem, že dochází v důsledku turismu k vyhlazování typických prvků místní kultury? Pokud možno, uveďte příklad.
- 11) Slouží kulturně-historické památky k původním účelům nebo jako turistické atrakce?
- 12) Liší se na Bali ceny vstupů na kulturně-historické památky pro místní a pro cizince?
(Saraswati temple/Beraban) Prosím, uveďte příklad.
- 13) Došlo díky turismu k posílení infrastruktury?
- 14) Vzniká na Bali mnoho nových hotelů a turistických resortů?
- 15) Fungují na Bali cestovní kanceláře?
- 16) Vyberte si jednu přírodní rezervaci/park, který jste navštívili a popište charakter místa.
 - název rezervace:
 - charakteristika rezervace:
 - kdo o rezervaci pečuje:
 - množství turistů:
 - dopad turismu:
 - čistota rezervace:
- 17) Má turismus vliv na znečištěné ovzduší? Prosím rozved'te.
- 18) Zaznamenal/a jste na Bali změnu rázu krajiny zapříčiněnou turismem? Pokud ano, uveďte příklad.
- 19) Jaký máte názor na nakládání s odpady na Bali a jak to ovlivňuje turismus?

20) Jak hodnotíte následující předpoklady cestovního ruchu na Bali? Zakroužkujte prosím svoji odpověď. (1 – velmi špatné, 5 - výborné)

PŘEDPOKLAD	HODNOCENÍ				
	1	2	3	4	5
Geografická poloha	1	2	3	4	5
Podnebí	1	2	3	4	5
Flóra	1	2	3	4	5
Fauna	1	2	3	4	5
Pláže	1	2	3	4	5
Přírodní rezervace/parky	1	2	3	4	5
Kulturně-historické památky	1	2	3	4	5
Dostupnost destinace	1	2	3	4	5
Silniční síť	1	2	3	4	5
Letecká doprava	1	2	3	4	5
Kvalita ubytování	1	2	3	4	5
Možnost stravování	1	2	3	4	5
Možnost nakupování	1	2	3	4	5
Služby cestovního ruchu	1	2	3	4	5
Bezpečnost	1	2	3	4	5
Hustota obyvatel	1	2	3	4	5
Čistota prostředí	1	2	3	4	5
Vzdělanost obyvatel	1	2	3	4	5
Životní úroveň obyvatel	1	2	3	4	5
Ekonomická vyspělost	1	2	3	4	5
Politická stabilita	1	2	3	4	5

21) S cestovateli z jakých států jste se setkal/a během Vašeho pobytu na Bali?

22) Jak hodnotíte Bali jako cílovou destinaci CR? (1 – neatraktivní, 10 – bezkonkurenční)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

23) Vaše poznámky:

2.ČÁST – JÁVA

- 1) Kdy jste navštívil/a Jávku?
- 2) Za jakým účelem jste navštívil/a Jávku?
- 3) Jak dlouhý byl Váš pobyt?
- 4) Jak dle Vás reagují místní obyvatelé na turisty? (radostně, neutrálně, agresivně)
Prosím rozved'te.
- 5) Považujete ostrov za bezpečný? Prosím rozved'te.
- 6) Jak velká je jazyková bariéra mezi místními a turisty?
- 7) Pro jakou část obyvatelstva je CR zdrojem příjmu?
- 8) Pripadá Vám, že příjmy z cestovního ruchu posilují sociální nerovnosti obyvatel Jávky?
Pokud možno, uveďte příklad.
- 9) Myslíte si, že v důsledku turismu dochází k urbanizaci? Pokud možno, uveďte příklad.
- 10) Máte dojem, že dochází v důsledku turismu k vyhlazování typických prvků místní kultury? Prosím rozved'te.
- 11) Slouží kulturně-historické památky k původním účelům nebo jako turistické atrakce?
- 12) Liší se na Jávě ceny vstupů na kulturně-historické památky pro místní a pro cizince?
(Borobudur, Prambanan)
- 13) Došlo díky turismu k posílení infrastruktury?
- 14) Vzniká na Jávě mnoho nových hotelů a turistických resortů?
- 15) Fungují na Jávě cestovní kanceláře?
- 16) Vyberte si jednu přírodní rezervaci/park, který jste navštívili a popište charakter místa.
 - název rezervace:
 - charakteristika rezervace:
 - kdo o rezervaci pečuje:
 - množství turistů:
 - dopad turismu:
 - čistota rezervace:
- 17) Má turismus vliv na znečištěné ovzduší?
- 18) Zaznamenal/a jste na Jávě změnu rázu krajiny zapříčiněnou turismem? Pokud ano, uveďte příklad.
- 19) Jaký máte názor na nakládání s odpady na Jávě a jak to ovlivňuje cestovní ruch?

20) Jak hodnotíte následující předpoklady cestovního ruchu na Jávě? Zakroužkujte prosím svoji odpověď. (1 – velmi špatné, 5 – výborné)

PŘEDPOKLAD	HODNOCENÍ				
	1	2	3	4	5
Geografická poloha	1	2	3	4	5
Podnebí	1	2	3	4	5
Flóra	1	2	3	4	5
Fauna	1	2	3	4	5
Pláže	1	2	3	4	5
Přírodní rezervace/parky	1	2	3	4	5
Kulturně-historické památky	1	2	3	4	5
Dostupnost destinace	1	2	3	4	5
Silniční síť	1	2	3	4	5
Letecká doprava	1	2	3	4	5
Kvalita ubytování	1	2	3	4	5
Možnost stravování	1	2	3	4	5
Možnost nakupování	1	2	3	4	5
Služby cestovního ruchu	1	2	3	4	5
Bezpečnost	1	2	3	4	5
Hustota obyvatel	1	2	3	4	5
Čistota prostředí	1	2	3	4	5
Vzdělanost obyvatel	1	2	3	4	5
Životní úroveň obyvatel	1	2	3	4	5
Ekonomická vyspělost	1	2	3	4	5
Politická stabilita	1	2	3	4	5

21) S cestovateli z jakých států jste se setkal/a během Vašeho pobytu na Jávě?

22) Jak hodnotíte Jávou jako cílovou destinaci CR? (1 – neatraktivní, 10 – bezkonkurenční)

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

23) Vaše poznámky:

8.4. Příloha č. 4: Podklad pro zadání bakalářské práce studenta

Univerzita Hradec Králové
Fakulta informatiky a managementu
Akademický rok: 2017/2018

Studijní program: Ekonomika a management
Forma: Prezenční
Obor/komb.: Management cestovního ruchu - anglický jazyk
(mcr-p-a)

Podklad pro zadání BAKALÁŘSKÉ práce studenta

PŘEDKLÁDÁ:	ADRESA	OSOBNÍ ČÍSLO
Šmídová Michaela	Praskačka 65, Praskačka	I1500614

TÉMA ČESKY:

Komparace vybraných srovnatelných předpokladů udržitelného cestovního ruchu na Bali a na Jávě

TÉMA ANGLICKY:

Comparison of the selected preconditions of sustainable tourism on Bali and Java

VEDOUcí PRÁCE:

Mgr. Pavlína Chaloupská, Ph.D. - KRRCR

ZÁSADY PRO VYPRACOVÁNÍ:

1. ÚVOD
2. CÍL A METODIKA PRÁCE
3. TEORETICKÁ VÝCHODISKA
 - 3.1. PŘEDPOKLADY CESTOVNÍHO RUCHU
 - 3.2. UDRŽITELNÝ CESTOVNÍ RUCH
 - 3.3. PŘEDPOKLADY UDRŽITELNOSTI CESTOVNÍHO RUCHU
 - 3.4. ŽIVOTNÍ CYKLUS DESTINACE
4. PRAKTICKÁ ČÁST
 - 4.1. STATISTIKY TURISMU V INDONÉSI
 - 4.2. VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ
 - 4.3. KOMPARACE
 - 4.4. VÝSLEDKY A DISKUZE
5. ZÁVĚR

SEZNAM DOPORUČENÉ LITERATURY:

- PÁSKOVÁ, Martina. Udržitelnost cestovního ruchu. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-329-1.
- ZELENKA, J. - PÁSKOVÁ, M. Cestovní ruch - výkladový slovník. 2. vyd. Praha: Linde Praha, 2012. ISBN 978-80-7201-880-2.
- TROUSIL, Michal. Úvod do tvorby odborných prací. 2. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2015. ISBN 978-80-7435-542-4.
- DUBOVSKÁ, Zorica, Tomáš F. PETRŮ a Zdeněk ZBOŘIL. Dějiny Indonésie. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2005. Dějiny států. ISBN 80-7106-457-2.
- MMR: Cestovní ruch a udržitelný rozvoj. [online]. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007. Dostupné z: http://www.mmr.cz/getmedia/b973337b-cccc-42a3-9d19-2b23356deff2/GetFile15_1.pdf
- SUTAWA, Gusti Kade. Issues on Bali Tourism Development and Community Empowerment to Support Sustainable Tourism Development. [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567112003565>

